Zał. 1

RAPORT Z BADANIA
DIAGNOZA LOKALNYCH ZAGROŻEŃ SPOŁECZNYCH

GMINA DĄBROWICE 2026

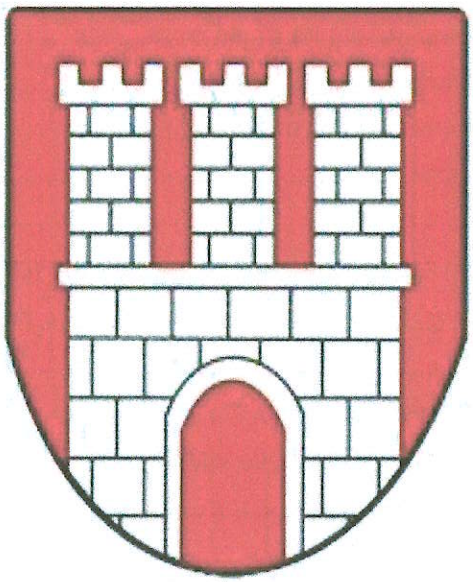

Spis treści

WSTĘP ... 5

Cel badania ... 6

Problematyka badania ... 7

Przebieg badania oraz metodologia ... 8

Charakterystyka próby badawczej ... 8

CZĘŚĆ I ... 10

Ogólna charakterystyka Gminy Dąbrowice ... 10

Położenie, dane administracyjne, dane demograficzne ... 10

Analiza ankiet przeprowadzonych wśród pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej ... 12

Zasoby instytucjonalne ... 13

Stan bezpieczeństwa na terenie gminy ... 24

CZĘŚĆ II ... 27

Problemy społeczne w świadomości dorosłych mieszkańców Gminy Dąbrowice ... 27

Cel badania ... 27

Grupa badawcza ... 27

Podstawowe problemy społeczne w opinii mieszkańców ... 28

Postawy dorosłych mieszkańców wobec alkoholu ... 30

Postawy dorosłych mieszkańców gminy wobec narkotyków ... 32

Zjawisko przemocy w środowisku lokalnym ... 33

Postawy mieszkańców wobec palenia papierosów ... 35

Postawy mieszkańców wobec problemu hazardu ... 36

Uzależnienia behawioralne ... 37

CZĘŚĆ III ... 38

Analiza ankiet przeprowadzonych wśród uczniów klas piątych i szóstych ... 38

Cel badania ... 38

Grupa badawcza ... 38

Relacje rodzinne i środowisko domowe ... 38

Problem przemocy i agresji w środowisku szkolnym ... 39

Uczniowie wobec problemów związanych z substancjami psychoaktywnymi ... 41

Palenie papierosów ... 41

Picie alkoholu ... 41

Zażywanie narkotyków ... 42

Napoje energetyczne ... 43

Uczniowie a inne zagrożenia ... 44

Korzystanie z Internetu, telefonu i innych urządzeń cyfrowych ... 44

Kontakty internetowe i cyberprzemoc ... 44

Uzależnienia behawioralne ... 45

CZĘŚĆ IV 46
Analiza ankiet przeprowadzonych wśród uczniów klas siódmych i ósmych 46
Cel badania 46
Grupa badawcza 46
Relacje rodzinne i bezpieczeństwo w domu 46
Problem przemocy i agresji w środowisku szkolnym 46
Uczniowie wobec problemów związanych z substancjami psychoaktywnymi 49
Palenie papierosów 49
Picie alkoholu 50
Zażywanie narkotyków i dopalaczy 51
Napoje energetyczne 52
Współczesne zagrożenia wśród uczniów 53
Korzystanie z Internetu, telefonu i innych urządzeń cyfrowych 53
Kontakty internetowe i cyberprzemoc 53
Uzależnienia behawioralne w życiu uczniów 54
Gry hazardowe 55
CZĘŚĆ V 56
Przedstawienie wyników badania ankietowego w szkołach podstawowych w kontekście Europejskiego Programu Badań Ankietowych w Szkołach 56
Palenie tytoniu 57
Napoje alkoholowe 58
Problem dopalaczy 60
Gry hazardowe 61
CZĘŚĆ VI 62
Diagnoza zagrożeń w środowisku szkolnym. Analiza ankiet dla rodziców 62
Cel badania 62
Grupa badawcza 62
Relacje rodzinne i postawy wychowawcze 62
Funkcjonowanie dzieci w szkole i zachowania agresywne 64
Problemy związane z substancjami psychoaktywnymi 65
Korzystanie z komputera i urządzeń cyfrowych oraz zjawisko cyberprzemocy 67
Inne uzależnienia behawioralne 67
CZĘŚĆ VII 69
Diagnoza zagrożeń w środowisku szkolnym. Analiza ankiet dla nauczycieli. 69
Cel badania 69
Grupa badawcza 69
Problem przemocy i agresji w środowisku szkolnym i domowym 69
Potrzeby socjalne uczniów oraz problemy emocjonalno- psychiczne 70

Problemy związane z substancjami psychoaktywnymi oraz uzależnieniami behawioralnymi 71
CZĘŚĆ VIII 73
Podsumowanie- diagnoza i profilaktyka zagrożeń społecznych 73
BIBLIOGRAFIA 84
Spis publikacji 84
Źródła internetowe: 84
Spis wykresów 85
Spis tabel 85

WSTĘP

Prawidłowe rozpoznanie sytuacji społecznej mieszkańców stanowi jeden z podstawowych warunków skutecznego planowania i realizowania lokalnej polityki społecznej. Diagnoza zagrożeń społecznych na terenie Gminy Dąbrowice jest narzędziem służącym identyfikacji najważniejszych problemów i zjawisk wpływających na funkcjonowanie mieszkańców, rodzin oraz całej społeczności lokalnej. Jej znaczenie wynika przede wszystkim z potrzeby podejmowania działań adekwatnych do rzeczywistych potrzeb, uwarunkowań i możliwości środowiska lokalnego.

Sytuacja społeczna każdej gminy kształtowana jest przez wiele wzajemnie powiązanych czynników, wśród których istotną rolę odgrywają uwarunkowania demograficzne, ekonomiczne, rodzinne, zdrowotne i środowiskowe. Zmieniające się warunki życia powodują również pojawianie się nowych wyzwań społecznych lub nasilenie już istniejących problemów. Dlatego istotne jest prowadzenie systematycznej obserwacji lokalnych zjawisk oraz analiza ich skali, dynamiki i konsekwencji dla mieszkańców.

Przedmiotem diagnozy są w szczególności zjawiska, które mogą ograniczać prawidłowe funkcjonowanie osób i rodzin, obniżać jakość życia, zwiększać ryzyko marginalizacji lub prowadzić do wykluczenia społecznego. Wśród nich znajdują się między innymi problemy związane z uzależnieniami, przemocą domową, ubóstwem, bezrobociem, bezradnością w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, kryzysami rodzinnymi, samotnością i starzeniem się społeczeństwa, a także problemy związane ze zdrowiem psychicznym, bezpieczeństwem dzieci i młodzieży, cyberzagrożeniami oraz ograniczonym uczestnictwem w życiu społecznym. Jednocześnie diagnoza uwzględnia fakt, że poszczególne problemy często występują łącznie, tworząc mechanizmy wzajemnego wzmacniania się i utrudniając samodzielne przezwyciężenie trudnej sytuacji.

Celem opracowania jest zatem nie tylko wskazanie występujących na terenie Gminy Dąbrowice zagrożeń społecznych, ale również określenie ich uwarunkowań, skali i potencjalnych konsekwencji. Szczególne znaczenie ma identyfikacja grup mieszkańców, które ze względu na swoją sytuację życiową mogą być bardziej podatne na występowanie określonych problemów oraz wymagają zwiększonego wsparcia ze strony instytucji publicznych i lokalnych podmiotów pomocowych.

Diagnoza została przygotowana z wykorzystaniem dostępnych danych ilościowych i jakościowych, w tym danych statystycznych, informacji pochodzących od instytucji działających na terenie gminy oraz opinii i doświadczeń przedstawicieli lokalnej społeczności. Zestawienie różnych źródeł informacji pozwala na szersze spojrzenie na analizowane zjawiska oraz ogranicza ryzyko postrzegania problemów społecznych wyłącznie przez pryzmat danych statystycznych. Istotne jest bowiem uwzględnienie również doświadczeń osób bezpośrednio związanych z funkcjonowaniem lokalnego systemu wsparcia.

W opracowaniu uwzględniono zarówno czynniki społeczno- demograficzne (takie jak liczba ludności, bezrobocie, poziom wykształcenia, struktura wieku czy migracje), jak i problemy natury społecznej, w tym uzależnienia, przemoc domową, ubóstwo, bezradność w sprawach opiekuńczo- wychowawczych oraz inne zjawiska wpływające na bezpieczeństwo i spójność społeczną mieszkańców Gminy Dąbrowice.

Cel badania

Celem badania jest kompleksowe rozpoznanie oraz ocena zagrożeń społecznych występujących na terenie Gminy Dąbrowice, ze szczególnym uwzględnieniem ich skali, charakteru, przyczyn oraz konsekwencji dla lokalnej społeczności.

Opracowana diagnoza ma służyć jako narzędzie wspierające podejmowanie decyzji przez samorząd lokalny, jednostki organizacyjne, instytucje pomocy społecznej, placówki oświatowe, organizacje pozarządowe oraz inne podmioty realizujące działania na rzecz mieszkańców Gminy Dąbrowice. Wnioski i rekomendacje zawarte w dokumencie mogą stanowić podstawę do planowania skutecznych działań profilaktycznych, edukacyjnych i interwencyjnych, odpowiadających na rzeczywiste potrzeby lokalnej społeczności.

Zakres diagnozy obejmuje:

- analizę danych społeczno-demograficznych i gospodarczych gminy,
- ocenę skali i charakteru problemów społecznych występujących na jej obszarze,
- identyfikację grup szczególnie narażonych na wykluczenie społeczne,
- określenie zasobów lokalnych, które mogą stanowić podstawę działań przeciwdziałających zjawiskom kryzysowym,
- wskazanie rekomendacji dla dalszych działań samorządu oraz instytucji współpracujących.

Zakres terytorialny diagnozy obejmuje cały obszar administracyjny Gminy Dąbrowice, natomiast zakres czasowy odnosi się przede wszystkim do danych z ostatnich kilku lat, co umożliwia uchwycenie aktualnych trendów i zmian w sytuacji społecznej mieszkańców.

Problematyka badania

Problematyka badania koncentruje się na identyfikacji, analizie i ocenie zjawisk społecznych, które mogą stanowić zagrożenie dla prawidłowego funkcjonowania mieszkańców Gminy Dąbrowice oraz dla spójności i bezpieczeństwa lokalnej społeczności. Badania ankietowe miały na celu analizę poszczególnych problemów społecznych.

W badaniu wśród osób dorosłych uwzględnione zostały m.in. takie obszary jak:

- problem uzależnień (alkohol, narkotyki, dopalacze oraz uzależnienia behawioralne) i ich przyczyny;
- problem przemocy domowej- skala jej występowania w środowisku lokalnym;
- problem bezrobocia i sytuacja na rynku pracy;
- bezradność opiekuńczo- wychowawcza rodzin oraz funkcjonowanie gospodarstw domowych;
- problemy osób starszych;
- problemy osób z niepełnosprawnościami.

W badaniu wśród uczniów uwzględnione zostały takie obszary jak:

- problem alkoholowy- częstotliwość spożywania, znajomość osób pijących, znajomość instytucji pomocowych, znajomość konsekwencji zdrowotnych;
- problem nikotynowy- częstotliwość palenia, znajomość osób palących, znajomość konsekwencji zdrowotnych;
- problem narkotykowy- częstotliwość zażywania, znajomość osób zażywających narkotyki, znajomość konsekwencji zdrowotnych:
- problem zażywania dopalaczy- częstotliwość zażywania, znajomość osób zażywających dopalacze, znajomość konsekwencji zdrowotnych;
- problem przemocy- perspektywa osoby doświadczającej przemocy oraz świadka przemocy, uczestnictwo w czynnym akcie przemocy, występowanie przemocy rówieśniczej i domowej;
- problem uzależnień behawioralnych.

W badaniu wśród rodziców uczniów uwzględnione zostały takie obszary, jak:

- postawy rodziców wobec wychowania dzieci;
- problem przemocy- występowanie przemocy domowej, znajomość rodzin dotkniętych problemem przemocy, postawy wobec stosowania kar cielesnych;
- problemy związane z substancjami psychoaktywnymi;
- problem uzależnień behawioralnych.

W badaniu wśród nauczycieli uwzględnione zostały takie obszary, jak:

- problemy związane z substancjami psychoaktywnymi;
- problem przemocy- występowanie przemocy rówieśniczej i domowej.

Przebieg badania oraz metodologia

Niniejszy raport opiera się na wynikach badania ilościowego. Do przeprowadzenia badań wśród dorosłych mieszkańców, uczniów, rodziców uczniów, nauczycieli oraz pracowników Miejsko- Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej wykorzystano ankiety w formie aplikacji internetowej. Badanie zostało przeprowadzone zgodnie z zasadami etyki, bowiem wszyscy uczestnicy badania zostali poinformowani o zachowaniu anonimowości i poufności, w związku z czym oddzielono dane odnośnie tożsamości pojedynczych badanych od informacji, jakich udzielili. Badania ankietowe zostały przeprowadzone w okresie czerwiec- wrzesień 2026 roku.

Charakterystyka próby badawczej

Dla określenia postaw mieszkańców wobec potencjalnych problemów społecznych badania ankietowe przeprowadzono w grupach respondentów zróżnicowanych pod względem zmiennych takich jak płeć, wiek, wykształcenie.

Dorośli mieszkańcy Gminy Dąbrowice:
100 osób, w tym 74 kobiety i 26 mężczyzn

Uczniowie szkół z terenu Gminy Dąbrowice:
34 osoby, w tym 24 dziewczęta i 10 chłopców

Rodzice uczniów:
23 osoby, w tym 22 kobiety i 1 mężczyzna

Nauczyciele:
14 osób

Pracownicy OPS:
5 osób

CZĘŚĆ I

Ogólna charakterystyka Gminy Dąbrowice

Położenie, dane administracyjne, dane demograficzne

Poniższą charakterystykę Gminy Dąbrowice opracowano na podstawie danych GUS na koniec roku 2024, gdyż dane dotyczące gminy na rok 2025 były niepełne w momencie opracowania raportu Diagnozy zagrożeń społecznych.

Gmina Dąbrowice to gmina miejsko- wiejska, położona w województwie łódzkim, należąca do powiatu kutnowskiego. Zgodnie z danymi GUS na dzień 31 grudnia 2024 r. Gmina Dąbrowice liczyła 1 760 mieszkańców; z czego 52,05% stanowią kobiety (916), a 47,95% mężczyźni (844). Średni wiek mieszkańców wynosi 42,8 lat i jest porównywalny do średniego wieku mieszkańców województwa łódzkiego oraz do średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Wykres 1. Podział mieszkańców na płeć – statystyki GUS na koniec 2024 roku

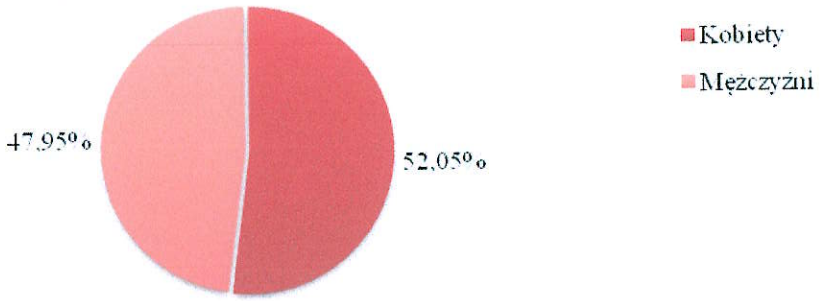

W roku 2024 wśród mieszkańców Gminy Dąbrowice nie zawarto żadnego małżeństwa. W tym samym okresie odnotowano 1,9 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. 25,90% mieszkańców Gminy Dąbrowice jest stanu wolnego, 52,90% żyje w małżeństwie, 8,30% mieszkańców jest po rozwodzie, a 11,20% to wdowy/wdowcy.

Przyrost naturalny

Gminę Dąbrowice cechuje ujemny przyrost naturalny, który na koniec roku 2024 wynosił -12. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -6,76 na 1000 mieszkańców gminy. W 2024 roku urodziło się 14 dzieci, w tym 57,10% dziewczynek i 42,90% chłopców. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,43 i jest znacznie mniejszy od średniej dla województwa oraz znacznie mniejszy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju.

Migracje ludności:

W 2024 roku zarejestrowano 42 zameldowania w ruchu wewnętrznym oraz 48 wymeldowań , w wyniku czego saldo migracji wewnętrznych dla Gminy Dąbrowice wynosi -6. Nie odnotowano żadnych wymeldowań za granicę ani zameldowań z zagranicy, w związku z czym saldo migracji zagranicznych wynosiło 0.

Rynek pracy:

Dane statystyczne wskazują, że 58,40% mieszkańców Gminy Dąbrowice jest w wieku produkcyjnym, 17,90% w wieku przedprodukcyjnym, a 23,70% mieszkańców w wieku poprodukcyjnym.

15,1% aktywnych zawodowo mieszkańców Dąbrowic pracuje w sektorze rolniczym 40,6% w przemyśle i budownictwie, a 19,0% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 1,4% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości).

W 2024 roku przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Dąbrowicach wynosiło 7 557,15 PLN, co odpowiada 87.60% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce.

Bezrobocie rejestrowane w Dąbrowicach wynosiło w 2024 roku 7,7% (7,7% wśród kobiet i 7,7% wśród mężczyzn). Jest to znacznie więcej od stopy bezrobocia rejestrowanego dla województwa łódzkiego oraz znacznie więcej od stopy bezrobocia rejestrowanego dla całej Polski.[1]

[1] https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/teryt/tablica

Analiza ankiet przeprowadzonych wśród pracowników Ośrodka Pomocy Społecznej

Najważniejsze problemy społeczne wśród rodzin:

Głównymi problemami wskazanymi przez pracowników OPS uczestniczących w badaniu okazały się alkoholizm. W dalszej kolejności wskazano na bezrobocie oraz niedostateczny dostęp do poradnictwa psychologiczno- prawnego.

Najczęściej zgłaszane problemy przez rodziny z dziećmi:

Wśród najczęściej zgłaszanych problemów, pracownicy OPS wskazali bezrobocie, problemy finansowe oraz trudności w sprawach opiekuńczo- wychowawczych. Zwrócono również uwagę na alkoholizm oraz inne uzależnienia.

Problemy społeczne na terenie gminy w odniesieniu do osób starszych:

Wśród głównych problemów osób starszych pracownicy OPS wskazali na samotność, ubóstwo, problemy zdrowotne, brak wsparcia ze strony rodziny oraz ograniczony dostęp do transportu publicznego. Zwrócono również uwagę na niewystarczający dostęp do opieki zdrowotnej i geriatrycznej, a także bariery architektoniczne. Ocena oferty skierowanej do osób starszych została oceniona jako raczej wystarczająca.

Problemy społeczne na terenie gminy w odniesieniu do osób z niepełnosprawnościami:

Wśród głównych problemów osób z niepełnosprawnościami pracownicy OPS wskazali na niewystarczający dostęp do opieki zdrowotnej i specjalistycznej oraz ograniczony dostęp do usług rehabilitacyjnych i terapeutycznych. Zwrócono również uwagę na bariery architekt oczne i komunikacyjne, ograniczony dostęp do transportu publicznego dostosowanego do potrzeb osób z niepełnosprawnościami oraz ubóstwo i niskie dochody. Ocena ankietowanych dotycząca oferty pomocy skierowanej do osób z niepełnosprawnościami wskazywała, że jest raczej wystarczająca.

Zasoby instytucjonalne

1) Miejsko- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

Pomoc społeczna umożliwia przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych tym, którzy nie są w stanie sami ich pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Wspiera ich w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Zadaniem pomocy społecznej jest także zapobieganie trudnym sytuacjom życiowym przez podejmowanie działań zmierzających do usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.[2]

Miejsko- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dąbrowicach jest jednostką organizacyjną Gminy Dąbrowice. Realizuje zadania własne Gminy o charakterze obowiązkowym i zlecone Gminie w zakresie pomocy społecznej zgodnie z ustaleniami Rady Miejskiej Dąbrowice. Gmina realizując zadania zlecone z zakresu administracji rządowej kieruje się ustaleniami przekazanymi przez wojewodę. Ośrodek Pomocy Społecznej wykonując zadania własne Gminy w zakresie pomocy społecznej kieruje się ustaleniami Burmistrza. Pomoc społeczna stanowi ważny system wsparcia osób i grup społecznych znajdujących się w trudnych sytuacjach życiowych, których nie są oni w stanie przezwyciężyć i rozwiązać samodzielnie. Polityka pomocy społecznej w Gminie Dąbrowice ukierunkowana jest na podejmowanie różnorodnych działań na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym i ma na celu udzielenie im zarówno świadczeń jak i usług, które spowodują zmianę sytuacji społecznej i materialnej tych osób.

Misją Miejsko- Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dąbrowicach jest wspieranie osób i rodzin w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienie im życia w warunkach odpowiadających godności człowieka.

---

[2] https://gopsdabrowice.naszops.pl/pomoc-spoleczna

Ośrodek ma na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie one pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Cele realizowane są w rocznym planie i wynikają z misji oraz strategii działania jednostki.[3]

Tabela 1. Pomoc społeczna

Wyszczególnienie	2023	2024	2025
Rzeczywista liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną			
Rodziny korzystające z pomocy społecznej	63	57	58
W tym rodziny korzystające z pomocy z powodu uzależnień	2	1	2
Powody przyznawania pomocy społecznej			
Ubóstwo	29	30	31
Bezrobocie	28	21	24
Niepełnosprawność	28	26	28
Długotrwała lub ciężka choroba	31	28	33
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	11	12	12
Przemoc domowa	1	1	1
Inne (np. bezdomność)	16	35	14

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

Analiza danych dotyczących korzystania z pomocy społecznej wskazuje, że w latach 2023-2025 liczba rodzin objętych wsparciem Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dąbrowicach pozostawała na zbliżonym poziomie. Dane te wskazują na względną stabilność skali korzystania z pomocy społecznej na terenie Gminy.

Najczęstszymi powodami przyznawania pomocy były długotrwała lub ciężka choroba, ubóstwo, niepełnosprawność oraz bezrobocie. Uwagę zwraca wzrost liczby rodzin korzystających ze wsparcia z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby - z 28 rodzin w 2024 roku do 33 w 2025 roku, co potwierdza znaczenie problemów zdrowotnych wśród mieszkańców Gminy i wskazuje na potrzebę dalszego rozwijania usług wspierających osoby chore i ich rodziny.

---

[3] *Raport o stanie Gminy Dąbrowice za rok 2025*, dostęp on-line: https://bip.dabrowice.pl/dokumenty/4563

Tabela 2. Rodzaje pomocy udzielanej przez OPS

Wyszczególnienie	2023	2024	2025
Świadczenia rzeczowe			
Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	0	0	0
Świadczenia pieniężne			
Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	2	1	2
Świadczenia w formie porad			
Liczba osób korzystających z tej formy wsparcia	2	1	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

Analiza przedstawionych danych wskazuje, że w latach 2023-2025 liczba osób korzystających z wyszczególnionych form świadczeń pozostawała na niskim i stabilnym poziomie. W analizowanym okresie nie odnotowano osób, którym przyznano świadczenia rzeczowe. Ze świadczeń pieniężnych oraz wsparcia w formie porad korzystała niewielka liczba osób rocznie.

Tabela 3. Struktura odbiorców pomocy społecznej

Wyszczególnienie	2025
Pracujący	10
Pracujący dorywczo	35
Nie pracujący	36
Student	0
Rencista	7
Emeryt	14
Pobierający zasiłek dla bezrobotnych	1
Bezrobotny bez prawa do zasiłku	24
Inny status	13

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

Przedstawione dane dotyczące statusu odbiorców pomocy społecznej w 2025 roku wskazują, że wśród osób i rodzin korzystających ze wsparcia M-GOPS w Dąbrowicach znaczącą grupę stanowiły osoby pozostające poza stałym zatrudnieniem. Najliczniejszą kategorią były osoby niepracujące (36 osób) oraz osoby pracujące dorywczo (35 osób). Może to świadczyć o tym, że część odbiorców pomocy społecznej, mimo podejmowania aktywności zawodowej, osiąga dochody niewystarczające do samodzielnego zaspokojenia podstawowych potrzeb życiowych. Struktura odbiorców pomocy społecznej wskazuje, że korzystanie ze wsparcia nie dotyczy wyłącznie osób bezrobotnych.

Pomocą objęte są również osoby pracujące dorywczo, emeryci, renciści oraz osoby pozostające poza rynkiem pracy z innych przyczyn. Dane te potwierdzają potrzebę prowadzenia zróżnicowanych działań wspierających, obejmujących zarówno aktywizację zawodową osób zdolnych do pracy, jak i wsparcie socjalne oraz usługowe osób, których sytuacja życiowa i zdrowotna ogranicza możliwość samodzielnego zabezpieczenia swoich potrzeb.

Podsumowując, dane wskazują, że główne problemy społeczne mieszkańców korzystających z pomocy M-GOPS w Dąbrowicach koncentrują się przede wszystkim wokół problemów zdrowotnych, niepełnosprawności, ubóstwa oraz trudności związanych z aktywnością zawodową. Szczególnie istotne pozostaje rozwijanie działań wspierających osoby długotrwale i ciężko chore, osoby z niepełnosprawnościami oraz ich rodziny, a także podejmowanie działań ograniczających ryzyko ubóstwa i wykluczenia społecznego. Przedstawione dane potwierdzają potrzebę prowadzenia kompleksowej polityki społecznej, łączącej wsparcie finansowe z usługami społecznymi, aktywizacją oraz działaniami profilaktycznymi.

2) Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy

Zespół Interdyscyplinarny do spraw Przeciwdziałania Przemocy Domowej w Dąbrowicach stanowi ważny element lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy domowej.

W składzie Zespołu znajdują się przedstawiciele następujących instytucji:

- Miejsko- Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Dąbrowicach;
- Komisariatu Policji w Krośniewicach;
- Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej w Łęczycy;
- Zespołu Szkół w Dąbrowicach;
- Organizacji pozarządowej- Stowarzyszenia Wspierania Inicjatyw Społecznych „Szansa" w Dąbrowicach;
- Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Dąbrowicach,
- Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej "Zdrowie".

Zespół Interdyscyplinarny do spraw przeciwdziałania przemocy domowej zajmuje się indywidualnymi przypadkami występowania przemocy domowej, jego spotkania zwoływane są na skutek zgłoszeń i podejmowanych interwencji, które inicjują wszczęcie procedury „Niebieskie Karty".

Do jego zadań należy:

- diagnozowanie problemu przemocy domowej;
- podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą domową mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku;
- inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą domową;
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym;
- inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc domową;
- opracowywanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach wystąpienia przemocy domowej;
- monitorowanie sytuacji rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz rodzin zagrożonych wystąpieniem przemocy;
- dokumentowanie działań podejmowanych wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy oraz efektów tych działań.

W 2025 roku odbyło się 10 posiedzeń Zespołu oraz 10 spotkań grup diagnostyczno-pomocowych. Wszczęto 4 procedury „Niebieskie Karty" w 4 rodzinach, natomiast 5 procedur zakończono w związku z ustaniem przemocy i zrealizowaniem indywidualnego planu pomocy, a 1 procedurę zakończono z powodu braku zasadności jej prowadzenia.

Działania Zespołu obejmują również profilaktykę i edukację społeczną. W 2025 roku realizowano m.in. kampanię „Bezpieczny Senior", prowadzoną we współpracy z Miejsko-Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej oraz Stowarzyszeniem Wspierania Inicjatyw Społecznych „Szansa". Współpraca międzyinstytucjonalna oraz rozwijanie działań profilaktycznych stanowią istotny kierunek dalszego przeciwdziałania przemocy domowej i wzmacniania systemu wsparcia mieszkańców Gminy Dąbrowice.[4]

[4] *Raport o stanie Gminy Dąbrowice za rok 2025*, dostęp on-line: https://bip.dabrowice.pl/dokumenty/4563

Tabela 4. Procedura „Niebieskie Karty"

Wyszczególnienie	2023	2024	2025
Wszczęcie procedury Niebieskie Karty ogółem			
A:	7	7	4
B:	7	7	4
C:	6	4	4
D:	4	2	4
Wpłynęły z:			
Ośrodka Pomocy Społecznej	1	2	0
Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	0	0	0
Placówek służby zdrowia	0	0	0
Policji	6	5	4
Placówek oświatowych	1	0	0
innego Ośrodka Pomocy Społecznej	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

Analizując powyższe dane można zauważyć, że na przestrzeni trzech ostatnich lat, zmalała liczba przypadków w ramach procedury „Niebieskie Karty".

Tabela 5. Liczba zdarzeń związanych z przemocą domową

Wyszczególnienie	2023	2024	2025
Liczba osób doznających przemocy domowej (ogółem), w tym:	**15**	**23**	**23**
kobiety	6	6	5
mężczyźni	0	2	3
małoletni do 13 r.ż.	9	9	9
nieletni w przedziale 13-18 lat	0	6	6
Liczba osób stosujących przemoc domową (ogółem), w tym:	**8**	**12**	**9**
kobiety	1	2	0
mężczyźni	7	10	9
Liczba osób stosujących przemoc domową pod wpływem alkoholu (ogółem), w tym:	**3**	**2**	**2**
kobiety	0	0	0
mężczyźni	3	2	2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

Przedstawione powyżej dane wskazują przede wszystkim na utrzymującą się w latach 2024-2025 wyższą niż w 2023 r. liczbę osób doznających przemocy domowej oraz na znaczący udział dzieci i młodzieży wśród osób dotkniętych tym zjawiskiem. Uzasadnia to dalsze prowadzenie działań profilaktycznych, edukacyjnych i pomocowych, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony osób małoletnich, wczesnego rozpoznawania sytuacji przemocy oraz współpracy służb i instytucji działających na rzecz rodzin.

Tabela 6. Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego

Wyszczególnienie	2023	2024	2025
Liczba posiedzeń Zespołu Interdyscyplinarnego	7	10	7
Liczba rodzin objętych pomocą Zespołu Interdyscyplinarnego	7	10	10
Liczba osób objętych pomocą Zespołu Interdyscyplinarnego ogółem, w tym: - kobiety - mężczyźni - dzieci	23 7 7 9	35 8 12 15	32 5 12 15
Liczba powołanych Grup diagnostyczno- pomocowych	7	5	5
Liczba posiedzeń Grup diagnostyczno- pomocowych	14	14	12
Liczba rodzin objętych pomocą Grup diagnostyczno- pomocowych	7	10	10
Liczba osób objętych pomocą Grup diagnostyczno- pomocowych ogółem, w tym: - kobiety - mężczyźni - dzieci	27 12 7 9	11 8 12 15	19 5 12 2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

Tabela 7. Stosowanie procedury „Niebieskie Karty" przez uprawnione podmioty

Wyszczególnienie	2023	2024	2025
Liczba sporządzonych formularzy „Niebieskich Kart-A" przez pracowników socjalnych wszczynających procedurę	7	2	0
Liczba sporządzonych formularzy „Niebieskich Kart-C" przez członków grup diagnostyczno- pomocowych	6	4	4
Liczba sporządzonych formularzy „Niebieskich Kart-D" przez członków grup diagnostyczno- pomocowych	4	2	4
Liczba rodzin objętych procedurą „NK"	7	10	10
Liczba rodzin, wobec których wszczęto procedurę „NK" w danym roku	7	6	3
Liczba zakończonych procedur „NK" ogółem, w tym: - w przypadku ustania przemocy domowej i uzasadnionego przypuszczenia o zaprzestaniu dalszego stosowania przemocy domowej - po rozstrzygnięciu o braku zasadności podejmowania działań	4 4 0	5 4 1	5 3 2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

Liczba wniosków skierowanych do prokuratury:

2023 - 3
2024 - 1
2025 - 1

Liczba wniosków skierowanych do sądu dla nieletnich:

2023 - 1
2024 - 0
2025 - 0

Liczba wniosków skierowanych na policję:

2023 - 0
2024 - 0
2025 - 0

Liczba osób skierowanych do Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w związku z przemocą domową, w której występuje problem alkoholowy:
2023 - 1
2024 - 0
2025 - 0

Liczba osób objętych programami korekcyjno- edukacyjnymi dla osób stosujących przemoc domową:
2023 - 1
2024 - 0
2025 - 0

Liczba rodzin, w których stwierdzono występowanie przemocy domowej i które otrzymały pomoc zmierzającą do wyeliminowania niepożądanych zjawisk przemocowych:

2023 ogółem 15, w tym:
- pomoc prawna 3 osób
- pomoc psychologiczna 0 osób
- praca socjalna 15 osób

2024 ogółem 23, w tym:
- pomoc prawna 4 osób
- pomoc psychologiczna 2 osób
- praca socjalna 17 osób

2025 ogółem 19, w tym:
- pomoc prawna 4 osób
- pomoc psychologiczna 4 osób
- praca socjalna 15 osób

Tabela 8. Liczba rodzin, w których stwierdzono występowanie przemocy domowej

Wyszczególnienie	2023	2024	2025
Rodzaje przemocy:	**Liczba rodzin:**		
Przemoc fizyczna (art. 217 k.k./art. 157 § 1 i 2 k.k.)	0	0	0
Przemoc psychiczna (art. 207 k.k./art. 190 k.k./art. 190a k.k./art. 191 k.k.)	0	2	0
Przemoc seksualna (art. 197 k.k./art. 200 k.k./art. 201 k.k./ art. 202 § 2 k.k.)	0	0	0
Przemoc ekonomiczna (art. 278 k.k./art. 288 k.k./art. 209 k.k.)	0	1	0
Zaniedbywanie (art. 210 k.k./art. 160 § 2 k.k.)	0	0	0
Inne (art. 211 k.k./art. 193 k.k./art. 189 k.k.)	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

3) Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych działająca na terenie Gminy Dąbrowice realizuje zadania wynikające z ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi. Działalność Komisji koncentruje się przede wszystkim na podejmowaniu działań profilaktycznych, edukacyjnych oraz interwencyjnych związanych z ograniczaniem skutków uzależnień i przeciwdziałaniem negatywnym zjawiskom społecznym wynikającym z nadużywania alkoholu oraz innych substancji psychoaktywnych. Komisja współpracuje w tym zakresie z Miejsko-Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej, Policją, placówkami oświatowymi oraz innymi podmiotami działającymi na rzecz mieszkańców.

Do głównych zadań Komisji należy m.in. inicjowanie działań służących profilaktyce uzależnień, wspieranie osób i rodzin dotkniętych problemem alkoholowym, prowadzenie działań motywujących do podjęcia leczenia odwykowego, a także współpraca z instytucjami i podmiotami działającymi na rzecz bezpieczeństwa oraz zdrowia mieszkańców. Ważnym elementem działalności Komisji jest również wspieranie lokalnych inicjatyw edukacyjnych i profilaktycznych skierowanych do dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych.

W 2025 roku Komisja odbyła 2 posiedzenia, podczas których m.in. prowadzono rozmowy interwencyjno-motywujące, rozpatrywano zgłoszenia osób nadużywających alkoholu oraz wnioski dotyczące podjęcia leczenia odwykowego. W ciągu roku zarejestrowano 9 zgłoszeń osób nadużywających alkoholu, w tym 7 zgłoszeń przekazanych przez Policję. Przeprowadzono 10 rozmów interwencyjno-motywujących, a osobom potrzebującym przekazywano informacje dotyczące możliwości podjęcia leczenia i korzystania z pomocy specjalistycznej.

Istotnym elementem działań Komisji jest również zapewnienie mieszkańcom dostępu do specjalistycznej pomocy. W 2025 roku z usług terapeuty do spraw leczenia uzależnień skorzystało 9 osób, którym udzielono łącznie 196 porad i konsultacji. Działania Komisji obejmują także profilaktykę, edukację oraz współpracę z instytucjami w zakresie ograniczania negatywnych skutków uzależnień. [5]

Tabela 9. Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych 2023-2025

Wyszczególnienie	**2023**	**2024**	**2025**
Posiedzenia GKRPA	11	7	3
Przeprowadzone rozmowy motywujące	27	25	26
Kontrole punktów sprzedaży napojów alkoholowych	0	0	0
Wnioski o leczenie odwykowe	9	5	9
Zlecenia przeprowadzenia badania przez biegłych sądowych	0	1	0
Wnioski do Sądu w sprawie obowiązku leczenia odwykowego	0	0	0
Postanowienia w sprawie wydania opinii na sprzedaż napojów alkoholowych	2	1	2
Szkolenia, w których uczestniczyli członkowie komisji	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Gminie Dąbrowice w latach 2023-2025 koncentrowała się głównie na pracy bezpośredniej z osobami z problemem alkoholowym, w szczególności na prowadzeniu rozmów motywujących oraz kierowaniu do leczenia odwykowego. Utrzymująca się liczba rozmów motywujących i ponowny wzrost liczby wniosków o leczenie w 2025 roku wskazują, że problem nadużywania alkoholu nadal wymaga systematycznych działań profilaktycznych i interwencyjnych.

W kontekście planowania dalszych działań zasadne wydaje się utrzymanie dostępności wsparcia dla osób i rodzin dotkniętych problemem alkoholowym, rozwijanie współpracy GKRPA z pomocą społeczną, placówkami ochrony zdrowia, Policją, placówkami oświatowymi oraz innymi podmiotami działającymi na rzecz mieszkańców.

[5] *Raport o stanie Gminy Dąbrowice za rok 2025*, dostęp on- line: https://bip.dabrowice.pl/dokumenty/4563

Warto także rozważyć zwiększenie działań kontrolnych wobec punktów sprzedaży napojów alkoholowych oraz systematyczne podnoszenie kwalifikacji członków Komisji. Działania te mogą przyczynić się do wcześniejszego rozpoznawania problemów, skuteczniejszego kierowania osób do odpowiednich form pomocy oraz ograniczania społecznych i rodzinnych konsekwencji nadużywania alkoholu.

Punkt Poradnictwa Specjalistycznego w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi

W punkcie zatrudniony jest specjalista psychoterapii i uzależnień.

Tabela 10. Działalność Punktu Konsultacyjnego 2023-2025

Wyszczególnienie	2023	2024	2025
Liczba rodzin korzystających z pomocy Punktu	9	5	9
Rodziny z problemem alkoholowym	9	5	9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych OPS

Analizując przedstawione powyżej dane można zauważyć, że na przestrzeni ostatnich lat liczba rodzin korzystających z pomocy Punktu Poradnictwa utrzymuje się na zbliżonym poziomie, a głównym powodem korzystania z pomocy jest występujący problem alkoholowy.

Stan bezpieczeństwa na terenie gminy

Zapewnienie bezpieczeństwa na terenie gminy wymaga współpracy wielu instytucji, w szczególności samorządu, Policji, jednostek ochrony przeciwpożarowej, placówek oświatowych oraz podmiotów działających w obszarze pomocy społecznej i profilaktyki. Istotne znaczenie mają również działania ukierunkowane na przeciwdziałanie zjawiskom społecznym wpływającym negatywnie na bezpieczeństwo mieszkańców, takim jak przemoc domowa, uzależnienia czy naruszenia porządku publicznego.

Tabela 11. Liczba interwencji związanych z nadużywaniem alkoholu

Wyszczególnienie	2023	2024	2025
prowadzenie pojazdów na drodze publicznej w stanie nietrzeźwości	3	4	4
prowadzenie pojazdów na drodze publicznej po spożyciu alkoholu	1	1	1
zakłócanie porządku publicznego	0	4	0
podejmowanie czynności zawodowych pod wpływem alkoholu	0	0	0
liczba wypadków pod wpływem alkoholu	0	0	0
przestępstwa popełnione przez nieletnich pod wpływem środków odurzających	0	0	0
osoby zatrzymane do wytrzeźwienia ogółem	1	2	1
osoby nieletnie zatrzymane do wytrzeźwienia	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komisariatu Policji w Krośniewicach

Jak wskazują powyższe dane, interwencje Policji dotyczą najczęściej przypadków prowadzenia pojazdów na drodze publicznej w stanie nietrzeźwości.

Tabela 12. Przestępstwa na terenie Gminy Dąbrowice

Wyszczególnienie	2023	2024	2025
kradzież z włamaniem	0	1	0
fizyczne i psychiczne znęcanie się nad rodziną	3	1	1
pobicie	0	0	0
uszkodzenie mienia	5	0	2
kradzież mienia	0	2	1
inne	11	20	13

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komisariatu Policji w Krośniewicach

Powyższe dane wskazują, że największą grupę stanowią przestępstwa zakwalifikowane jako „inne", których liczba utrzymuje się na wysokim poziomie w porównaniu z innymi kategoriami.

Artykuł KK Kwalifikacja prawna wszczętych/ stwierdzonych/ zakończonych przypadków:

2023 np.:

Znęcanie się nad rodziną 3/1/3

Groźba karalna 3/1/3

Rozpijanie małoletniego 0/0/0

Uchylanie się od płacenia alimentów 1/1/1

Inne 11/9/11

2024 np.:

Znęcanie się nad rodziną 1/1/1

Groźba karalna 2/0/2

Rozpijanie małoletniego 0/0/0

Uchylanie się od płacenia alimentów 1/1/1

Inne 20/14/20

2025 np.:

Znęcanie się nad rodziną 1/0/1

Groźba karalna 4/1/4

Rozpijanie małoletniego 0/0/0

Uchylanie się od płacenia alimentów 1/0/1

Inne 13/7/13

W związku z procedurą „Niebieskie Karty":

Rok 2023 wszczęcie procedur - 5

Rok 2024 wszczęcie procedur - 3

Rok 2025 wszczęcie procedur - 4

Tabela 13. Interwencje związane z przemocą domową

Wyszczególnienie	2023	2024	2025
Liczba osób doświadczających przemocy domowej	**5**	**3**	**4**
Kobiety	5	2	2
Mężczyźni	0	1	2
Nieletni	0	0	0
Liczba sprawców przemocy domowej	**5**	**3**	**4**
Kobiety	0	0	0
Mężczyźni	5	3	4
Liczba sprawców przemocy domowej pod wpływem alkoholu	**2**	**1**	**1**
Kobiety	0	0	0
Mężczyźni	2	1	1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Komisariatu Policji w Krośniewicach

Dane dotyczące przemocy domowej na terenie Gminy Dąbrowice wskazują, że na przestrzeni ostatnich trzech lat liczba osób doświadczających przemocy utrzymuje się na zbliżonym poziomie. Wśród osób pokrzywdzonych dominują kobiety, choć widoczny jest również wzrost liczby mężczyzn doświadczających przemocy.

Liczba sprawców przemocy domowej również utrzymuje się na zbliżonym poziomie we wszystkich analizowanych latach. Wszystkie zanotowane przypadki dotyczą stosowania przemocy przez mężczyzn.

CZĘŚĆ II

Problemy społeczne w świadomości dorosłych mieszkańców Gminy Dąbrowice

Cel badania

Kwestionariusz ankiety przeprowadzony wśród dorosłych mieszkańców Gminy Dąbrowice miał na celu zbadanie zagrożeń społecznych w środowisku lokalnym, w szczególności takich, jak:

- problem uzależnień (alkohol, narkotyki, dopalacze oraz uzależnienia behawioralne) i ich przyczyny;
- problem przemocy domowej;
- problem bezrobocia;
- bezradność opiekuńczo-wychowawcza rodzin;
- problemy osób starszych;
- problemy osób z niepełnosprawnościami.

Grupa badawcza

Badanie zostało przeprowadzone na grupie reprezentatywnej 100 dorosłych mieszkańców z terenu Gminy Dąbrowice. W badaniu wzięły udział 74 kobiety i 26 mężczyzn, zróżnicowanych pod względem wieku i wykształcenia.

Najliczniej reprezentowanym przedziałem wiekowym wśród badanych był przedział 31-60 lat, stanowiący 90,00% ogólnej próby badawczej. Kolejno 6,00% ankietowanych stanowiły osoby w przedziale 20-30 lat, 2,00% osoby powyżej 60 roku życia i tyle samo osoby w wieku do 19 lat.

Wśród ankietowanych będących w wieku produkcyjnym, 80,00% stanowiły osoby aktywne zawodowo. Kolejno 16,00% pozostawało bez zatrudnienia, 2,00% było emerytami lub rencistami i tyle samo posiadało status studenta.

Z kolei, różnicując próbę badawczą według poziomu wykształcenia okazało się, że najliczniejszą grupę stanowiły osoby z wykształceniem zawodowym (56,00%). Kolejno 22,00% zadeklarowało posiadanie wykształcenia średniego, 12,00% gimnazjalnego, a 10,00% wykształcenia wyższego.

Gdy zapytano respondentów o sytuację materialną, 64,00% badanych oceniło ją na poziomie dobrym, a pozostałe 36,00% na poziomie przeciętnym.

Podstawowe problemy społeczne w opinii mieszkańców

Mieszkańcy Gminy Dąbrowice zostali poproszeni o ocenę istotności wybranych problemów społecznych w skali od 1 do 5, gdzie wartość 5 oznaczała problem „bardzo istotny", natomiast 1 – „nieistotny". Uzyskane średnie oceny były do siebie stosunkowo zbliżone i koncentrowały się wokół wartości 3, co wskazuje, że większość analizowanych zjawisk była postrzegana przez respondentów jako problemy o umiarkowanym znaczeniu.

Tabela 14. Ocena ważności problemów społecznych na terenie Gminy Dąbrowice

Problemy społeczne	Ważność problemu
Alkoholizm	2,85
Narkomania	3,04
Wzrost przestępczości	3,15
Bezrobocie	2,75
Ubóstwo	2,92
Nowe substancje psychoaktywne (dopalacze)	3,04
Przemoc	2,91
Uzależnienia behawioralne	3,04

Powyższe wyniki wskazują, że mieszkańcy nie koncentrują swoich obaw wyłącznie na jednym zjawisku. Dostrzegane są zarówno problemy związane z bezpieczeństwem, jak i z uzależnieniami oraz trudnościami społecznymi. Jednocześnie stosunkowo niewielkie różnice pomiędzy średnimi ocenami sugerują, że problemy te są postrzegane jako wzajemnie współwystępujące, a nie jako pojedyncze, dominujące zagrożenie.

Warto zwrócić uwagę, że stosunkowo wysoko w hierarchii znalazły się narkomania, dopalacze i uzależnienia behawioralne, mimo że w dalszej części badania bezpośrednia styczność respondentów z narkotykami okazała się niewielka. Może to wskazywać, że na ocenę znaczenia problemu wpływa nie tylko osobiste doświadczenie, ale także ogólne poczucie zagrożenia związane z tymi zjawiskami.

Kolejne pytanie dotyczyło bezpośrednio zjawiska alkoholizmu. Gdy zapytano ankietowanych czy na terenie Gminy Dąbrowice występuje problem alkoholizmu, 66,00% uznało, że są to nieliczne przypadki. Kolejno 9,00% przyznało, że jest to problem zauważalny, a według 8,00% bardzo powszechny. 13,00% jest zdania, że taki problem w ogóle nie występuje na terenie gminy, a pozostałe 4,00% nie potrafiło wyrazić jednoznacznej opinii w tym temacie.

Jednocześnie około 17,00% uważa, że osoby spożywające alkohol na terenie gminy stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa społeczności lokalnej, natomiast pozostałe 83,00% nie podziela takiej opinii. Wynik ten wskazuje, że problem alkoholu nie jest przez większość respondentów bezpośrednio kojarzony z poczuciem zagrożenia w przestrzeni lokalnej.

Istotnych informacji dostarczają także odpowiedzi dotyczące znajomości osób nadużywających alkoholu. 66,00% deklaruje, że nie zna takiej osoby, natomiast 34,00% zna przynajmniej jedną osobę nadużywającą alkoholu. 24,00% zna do 5 takich osób, 4,00% około 6-10 osób, a 6,00% zna więcej niż 10 osób nadużywających alkoholu. Wynik ten pokazuje, że choć alkoholizm nie jest najczęściej oceniany jako problem powszechny, jego obecność jest zauważalna w otoczeniu społecznym znacznej części respondentów.

Respondenci zostali również zapytani o obserwowane negatywne zjawiska związane z alkoholem. Ze sprzedażą alkoholu osobom niepełnoletnim bardzo często lub kilkukrotnie zetknęło się łącznie 16,00%. 64,00% nie spotkało się z takim przypadkiem, a 20,00% stwierdziło, że nie zwraca na to uwagi. Z piciem alkoholu przez kobiety w ciąży zetknęło się 18.00%. Kolejno 62,00% zaprzeczyło takim sytuacjom, a 20,00% stwierdziło, że nie zwraca na to uwagi. Biorąc pod uwagę powyższe widzimy zatem, że ważne jest uświadamianie społeczeństwa na temat szkodliwości spożycia nawet niewielkiej ilości alkoholu w ciąży, gdyż wypity alkohol negatywnie wpływa na rozwój płodu, prowadząc między innymi do poronień lub wystąpienia różnorodnych wrodzonych wad psychicznych i fizycznych określanych mianem Alkoholowy Zespół Płodowy (FAS ang. *fetal alcohol syndrome*).

Relatywnie częściej dostrzeganym problemem była nietrzeźwość kierowców- 30,00% zadeklarowało, że spotkało się z takim zjawiskiem bardzo często lub kilka razy. 52,00% zaprzeczyło takim przypadkom, a pozostałe 18,00% stwierdziło, że nie zwraca na to uwagi.

Postawy dorosłych mieszkańców wobec alkoholu

Alkohol jest napojem konsumowanym powszechnie. Od 15 lat spożycie wynosi nie mniej niż 9 l 100% alkoholu w przeliczeniu na jednego mieszkańca. W 2022 roku w Polsce wypito 9,37 l i jest to wyraźnie mniej niż rok wcześniej. W strukturze spożycia prym wiedzie piwo, które już od końca lat 90. XX wieku jest ulubionym napojem Polaków. (...) Wyniki badania pt. *„Wzory konsumpcji alkoholu w Polsce w 2020 roku"*, przeprowadzonego na reprezentatywnej próbie 2000 dorosłych respondentów, wskazują, że ponad 80% badanych piło w ciągu 12 m-cy przed badaniem przynajmniej jeden rodzaj alkoholu. W ciągu ostatnich 12 m-cy przed badaniem nie piło 19,2% osób. Rozpowszechnienie abstynencji jest znacznie wyższe wśród kobiet (26,5%) niż mężczyzn (12,6%). Pod względem częstości picia (dni picia) widoczne są również różnice pomiędzy kobietami i mężczyznami. Ogólnie konsumenci alkoholu piją go średnio przez 73 dni, czyli ponad 2 miesiące w roku, przy czym najczęściej piją piwo (61 dni w roku) i zdecydowanie rzadziej wino czy napoje spirytusowe (14 dni w roku). Mężczyźni piją alkohol niemal trzykrotnie częściej niż kobiety (106/37 dni), przy czym różnica ta jest głównie związana z częstszym piciem piwa przez mężczyzn (średnio 98 dni w roku dla mężczyzn i 21 dni w roku dla kobiet) i ponad dwukrotnie częstszym piciem napojów spirytusowych (20 dni) niż w przypadku kobiet (9 dni). Natomiast, jeśli chodzi o wino, to kobiety piją je niemal dwukrotnie częściej niż mężczyźni (18/10 dni). W obydwu grupach, kobiet i mężczyzn, zauważalna jest zgodność kolejności najważniejszych motywów do picia, choć te motywy nie są wskazywane jako wyjątkowo częste (na poziomie 20–30%). Najważniejsze motywy związane są z presją społeczną (picie podczas uroczystości oraz chęć dopasowania się) oraz z przyjemnością odczuwaną po wypiciu alkoholu (nastrój i uczucie towarzyszące piciu). Warto jednak zauważyć, że przedstawiciele obu płci nie piją po to, aby się upić ani ucieczkowo – aby zapomnieć. Picie jest związane w dużo większym stopniu z zachowaniami i rytuałami społecznymi.[6]

---

[6] Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom, *Raport 2023 Uzależnienia w Polsce*, https://kcpu.gov.pl/wp-content/uploads/2024/03/Raport-2023-wersja-Internetowa.pdf

Z deklaracji dotyczących własnego spożywania alkoholu wynika, że wśród badanych mieszkańców 32,00% w ogóle nie spożywa alkoholu. 55,00% spożywa go okazjonalnie, 11,00% - raz w miesiącu, a 2,00% - raz na dwa tygodnie. Nie odnotowano osób deklarujących picie raz w tygodniu ani codziennie. W grupie osób spożywających alkohol najpopularniejszym napojem było piwo, kolejną kategorię stanowiły drinki.

Na uwagę zasługuje stosunkowo niski poziom wiedzy mieszkańców dotyczący mechanizmu uzależnienia. Jedynie 36,00% prawidłowo wskazało, że od piwa i wina można uzależnić się podobnie jak od mocniejszych alkoholi. Taki sam odsetek respondentów uważał, że są to napoje zbyt słabe, aby mogły prowadzić do uzależnienia, a pozostałe 28,00% nie potrafiło udzielić jednoznacznej odpowiedzi.

Podobny deficyt wiedzy ujawnia pytanie dotyczące częstotliwości spożywania alkoholu prowadzącej do uzależnienia. 60,00% ankietowanych wskazało, że do uzależnienia konieczne jest codzienne spożywanie alkoholu, podczas gdy około 25,00% zwróciło uwagę, że sygnałem ostrzegawczym jest odczuwanie przymusu picia, niezależnie od częstotliwości. Może to uzasadniać potrzebę wzmacniania działań edukacyjnych dotyczących objawów i mechanizmów uzależnienia.

Szczególnie istotnym problemem z punktu widzenia działań profilaktycznych jest niewielka znajomość lokalnego systemu pomocy. Jedynie 15,00% deklaruje, że zna instytucje działające na terenie gminy, które pomagają osobom uzależnionym, natomiast około 85,00% nie zna takich instytucji. Może to oznaczać konieczność zwiększenia dostępności informacji o miejscach, w których mieszkańcy mogą uzyskać pomoc dla siebie lub bliskich.

W części poruszającej problematykę alkoholizmu zadano także badanym pytanie odnośnie przyzwolenia w ich domu na picie względnie nowych na naszym rynku napojów alkoholowych, to jest cydru i alcopops oraz napojów bezalkoholowych, w tym piwa 0% i napojów energetyzujących przez osoby niepełnoletnie. I tak, 38,00% badanych stwierdziło, że w ich domach nie ma zakazu spożywania tego typu napojów, a najbardziej popularne okazały się napoje energetyzujące oraz piwo 0%. Pozostałe 62,00% respondentów odpowiedziało, że w ich rodzinie nie ma przyzwolenia na picie przez nieletnich tego rodzaju napojów.

Postawy dorosłych mieszkańców gminy wobec narkotyków

Problem narkomanii jest postrzegany przez mieszkańców Gminy Dąbrowice jako znacznie mniej rozpowszechniony niż mogłoby wynikać z jego stosunkowo wysokiej pozycji w ogólnej hierarchii zagrożeń. 2,00% uznało narkomanię za problem bardzo powszechny i tyle samo za problem zauważalny. 38,00% uważa, że są to nieliczne przypadki, a według 23,00% problem w gminie nie występuje. Pozostałe 35,00% nie ma zdania w tym zakresie. Wysoki udział odpowiedzi „nie mam zdania" może świadczyć o ograniczonej wiedzy mieszkańców na temat rzeczywistej skali zjawiska.

Potwierdzają to odpowiedzi na kolejne pytania. Zaledwie 2,00% deklaruje wiedzę o tym, gdzie można zdobyć narkotyki, podczas gdy około 98,00% nie posiada takiej wiedzy. Co więcej, 94,00% badanych zadeklarowało, że nie zna w swoim otoczeniu osób używających narkotyków lub dopalaczy. Pozostałe 6,00% przyznało, że zna do pięciu takich osób.

Również osobiste doświadczenia respondentów z narkotykami mają charakter marginalny- tylko 2,00% respondentów przyznało się do zażycia narkotyków kilka razy. Pozostałe 98,00% deklaruje, że nigdy nie zażywało narkotyków ani innych substancji odurzających.

Uzyskane w tej części badania wyniki nie wskazują zatem na szerokie rozpowszechnienie narkotyków wśród badanych dorosłych mieszkańców. Jednocześnie relatywnie wysoka pozycja narkomanii i dopalaczy w hierarchii problemów społecznych oraz duży odsetek osób niemających zdania o skali zjawiska przemawiają za utrzymaniem działań profilaktycznych i edukacyjnych, zwłaszcza skierowanych do dzieci, młodzieży i ich rodziców.

Zjawisko przemocy w środowisku lokalnym

Dla skutecznego przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności właściwego określenia zadań organów państwa, w tym przede wszystkim organów ścigania, konieczna jest świadomość specyfiki zjawiska, jak również wiedza na temat cyklu przemocy w rodzinie. Ważna jest też świadomość sytuacji psychologicznej osób, które owej przemocy doświadczają zwłaszcza, że z przemocą w rodzinie wiąże się wiele mitów i stereotypów, które z pewnością utrudniają walkę z tym zjawiskiem. Przemoc w rodzinie bowiem, to nie tylko przemoc fizyczna, lecz także psychiczna, seksualna czy ekonomiczna. Wbrew wielu przekonaniom, ma ona miejsce nie tylko w rodzinach z tzw. marginesu społecznego, lecz także w tych dobrze sytuowanych rodzinach, które w ogólnej opinii społecznej uważane są za „normalne". Przemoc owa występuje również we wszystkich grupach społecznych.[7]

Analiza odpowiedzi dotyczących przemocy domowej pokazuje, że mieszkańcy w różnym stopniu identyfikują poszczególne jej formy. Najczęściej jako przemoc wskazywano wyzwiska, poniżanie i krzyki (31,00%), a następnie bicie, szarpanie i popychanie (27,00%). Odbieranie pieniędzy wskazało około 17,00%, uniemożliwianie podjęcia pracy- 13,00%, zaniedbanie i brak opieki- 8%, natomiast zmuszanie do czynności seksualnych- 4,00%.

Rozkład odpowiedzi może wskazywać, że najbardziej rozpoznawalne są psychiczne i fizyczne formy przemocy, podczas gdy przemoc ekonomiczna, seksualna czy zaniedbanie są rzadziej spontanicznie identyfikowane. Uzasadnia to potrzebę dalszego upowszechniania wiedzy o pełnym katalogu zachowań zaliczanych do przemocy domowej.

Pozytywnym jest, że 81,00% badanych uważa, że rodzic nie powinien stosować wobec dziecka kar cielesnych. Jednocześnie 8,00% osób dopuszcza możliwość karania dziecka w dowolny sposób, a pozostałe 11,00% nie ma zdania w tym zakresie.

---

[7] Dudzik. I , Bielecka .E., *Przejawy przemocy domowej w Polsce,* dostęp online: https://czasopisma.pwste.edu.pl/index.php/eto/article/view/13/6

Wyniki te wskazują, że pomimo dominacji postaw sprzeciwiających się przemocy fizycznej wobec dzieci, nadal istnieje grupa mieszkańców wymagająca edukacji w zakresie właściwych metod wychowawczych i ochrony praw dziecka.

67,00% ankietowanych deklaruje, że nie zna rodzin, w których dochodzi do przemocy domowej. Jednocześnie 33,00% zna przynajmniej jedną taką rodzinę: 21,00% zna 1-2 rodziny, 6,00%- od 3 do 5 rodzin i tyle samo potwierdza znajomość więcej niż 5 takich rodzin. Jest to wynik istotny diagnostycznie, ponieważ wskazuje, że doświadczenie kontaktu z problemem przemocy w otoczeniu społecznym dotyczy około jednej trzeciej respondentów.

Ponadto 6,00% badanych deklaruje osobiste doświadczenie przemocy domowej, natomiast pozostałe 94,00% stwierdziło, że nigdy nie doświadczyło przemocy. Dane ankietowe należy przy tym interpretować ostrożnie, ponieważ przemoc domowa należy do zjawisk szczególnie trudnych do ujawniania w badaniach deklaratywnych.

Podobnie jak w przypadku uzależnienia od alkoholu, znaczącym problemem pozostaje niewielka znajomość systemu pomocy. Jedynie 15,00% zna instytucje na terenie gminy pomagające osobom doświadczającym przemocy domowej. Pozostałe 85,00% badanych nie potrafi wskazać takiego miejsca. Wskazuje to na potrzebę szerszego informowania mieszkańców o możliwościach uzyskania pomocy, zasadach jej udzielania oraz lokalnych podmiotach odpowiedzialnych za przeciwdziałanie przemocy domowej.

Postawy mieszkańców wobec palenia papierosów

Wyniki dotyczące palenia wśród osób ankietowanych wskazują na dużą skalę deklarowanego używania wyrobów nikotynowych. 12,00% badanych potwierdziło palenie tradycyjnych papierosów, natomiast aż 60,00% deklaruje używanie e-papierosów. Pozostałe 28,00% respondentów nie pali. Oznacza to, że w badanej grupie zdecydowanie częściej deklarowane jest korzystanie z e-papierosów niż z tradycyjnych wyrobów tytoniowych.

Gdy zapytano palących jak często sięgają po papierosy, blisko 67,00% przyznało, że pali kilka razy dziennie i jest to zależne od sytuacji. Ponad 8,00% pali dla towarzystwa, a blisko 10,00% przyznaje się do palenia nałogowego.

Szczególnej uwagi wymaga odpowiedź dotycząca wpływu palenia na zdrowie. W grupie osób palących jedynie ok.5,00% stwierdziło, że palenie szkodzi ich zdrowiu, natomiast pozostali udzielili odpowiedzi przeczącej. Wynik ten jest bardzo wyraźny i z punktu widzenia diagnozy powinien być traktowany jako sygnał potrzeby intensyfikacji edukacji zdrowotnej.

Zdecydowana większość palących (ok.97,00%) deklaruje, że nie pali w obecności dzieci. Jednocześnie wiedza o szkodliwości biernego palenia wydaje się wyższa niż świadomość szkód wynikających z własnego palenia: 78,00% uważa, że bierne palenie szkodzi tak samo jak czynne, a według 6,00% szkodzi nawet bardziej.

Wyniki pozyskane w tej części badania wskazują przede wszystkim na potrzebę działań profilaktycznych dotyczących e-papierosów, które w badanej grupie były zdecydowanie najczęściej deklarowaną formą używania nikotyny. Istotnym jest również wzmacnianie wiedzy dotyczącej zdrowotnych konsekwencji palenia i uzależnienia od nikotyny.

Postawy mieszkańców wobec problemu hazardu

Obecnie nie tylko nieco mniej Polaków uczestniczy w grach na pieniądze, ale też- podobnie jak wcześniej - zdecydowana większość grających robi to w sposób bezpieczny. Wśród ogółu badanych wieku 15+ bezpieczny hazard uprawia więcej niż co czwarty (27,2%), a wśród graczy odsetek ten wynosi 86,0%. W stosunku do 2019 roku zauważalny jest jednak spadek odsetka grających bezpiecznie i jednoczesny wzrost odsetka grających ryzykownie. Dotyczy to przede wszystkim kategorii „umiarkowany poziom ryzyka uzależnienia", która osiągnęła najwyższy poziom w historii naszych pomiarów (4,2% graczy). W 2024 roku wprawdzie nieco mniej osób niż przed pięcioma laty bierze udział w grach hazardowych, ale ci, którzy w nich uczestniczą, robią to w sposób nieco bardziej ryzykowny.[8]

W badaniu uwzględniono kilka form gier losowych: konkursy SMS, gry na automatach, zakłady bukmacherskie oraz internetowe gry hazardowe. Raport wykazuje taki sam rozkład odpowiedzi dla każdej z tych kategorii: 0% badanych deklarowało regularne uczestnictwo, 12,00% uczestnictwo od czasu do czasu, 34,00% korzystało z danej formy w przeszłości, natomiast 54,00% nigdy z niej nie korzystało. Brak deklaracji regularnego uczestnictwa może wskazywać, że w badanej grupie hazard nie jest zjawiskiem powszechnym. Nie oznacza to jednak całkowitego braku kontaktu z grami losowymi, ponieważ niemal połowa respondentów deklaruje obecne okazjonalne lub wcześniejsze korzystanie z poszczególnych form hazardu.

Ogółem 22,00% badanych zna w swoim otoczeniu osoby regularnie korzystające z gier losowych: 16,00% zna 1-2 takie osoby, 2,00% od 3 do 5 osób, a 4,00% więcej niż 5 osób. Pozostałe 78,00% zaprzeczyło posiadaniu znajomości osób regularnie korzystających z gier losowych. Jednocześnie w pytaniu dotyczącym własnych zachowań, 8,00% dostrzega u siebie problem związany z hazardem, 68,00% nie dostrzega takiego problemu, a 24,00% nie potrafi jednoznacznie tego ocenić.

---

[8] Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej, Warszawa 2024, *Raport „Oszacowanie rozpowszechnienia oraz identyfikacja czynników ryzyka i czynników chroniących hazardu i innych uzależnień behawioralnych- edycja 2023/24"*, dostęp online: https://kcpu.gov.pl/wp-content/uploads/2024/01/Hazard_2024_raport_FIN_wersja-poprawiona2-1.pdf

Szczególnie ten ostatni wynik wskazuje, że część mieszkańców może mieć trudność w rozpoznawaniu granicy pomiędzy okazjonalną grą a zachowaniem problemowym.

Uzależnienia behawioralne

Przeprowadzone badania ankietowe pozwoliły również na ocenę występowania zachowań mogących wskazywać na ryzyko uzależnień behawioralnych. 34,00% mieszkańców potwierdziło problem związany z nadmiernym korzystaniem z telefonu komórkowego, następnie 32,00% przyznało się do nadmiernego korzystania z Internetu, 30,00% do uzależnienia od pracy, a 24,00% nadmiernego korzystania z gier komputerowych.

Rzadziej respondenci dostrzegali u siebie problem związany z nałogowym kupowaniem (10,00%), hazardem (8,00%), nadmiernym objadaniem się (6,00%) oraz obsesyjnym przestrzeganiem zasad zdrowego odżywiania (4,00%).

Na podstawie zebranych wyników można stwierdzić, że największe znaczenie w obszarze uzależnień behawioralnych mają zachowania związane z korzystaniem z nowych technologii i urządzeń cyfrowych. Łącznie od jednej czwartej do około jednej trzeciej mieszkańców dostrzega u siebie problem w zakresie telefonu, Internetu, pracy lub gier komputerowych. Są to wartości wystarczająco wysokie, aby uzasadniały uwzględnienie tego zagadnienia w lokalnych działaniach profilaktycznych.

Samoocena wiedzy mieszkańców dotyczącej uzależnień behawioralnych jest umiarkowana. 4,00% badanych ocenia swoją wiedzę jako bardzo dobrą, 34,00% – jako dobrą, a 40,00% – jako dostateczną. Jednocześnie 10,00% ocenia swoją wiedzę w tym zakresie jako niedostateczną, a 12,00% nie potrafi dokonać oceny. Zgromadzone wyniki wskazują zatem na przestrzeń do dalszych działań edukacyjnych.

CZĘŚĆ III

Analiza ankiet przeprowadzonych wśród uczniów klas piątych i szóstych

Cel badania

Podstawowym celem przeprowadzonej ankiety była analiza następujących problemów społecznych: przemocy i agresji w środowisku szkolnym oraz domowym; używania przez młodych ludzi substancji psychoaktywnych, w tym picia alkoholu, palenia papierosów oraz używania narkotyków; używania komputera i zagrożenia cyberprzemocą.

Grupa badawcza

W badaniu wzięło udział 18 uczniów klas piątych i szóstych Szkoły Podstawowej w Dąbrowicach. W grupie badanych znalazło się 12 dziewcząt i 6 chłopców. 33,33% reprezentowało klasy piąte, a pozostałe 66,67% klasy szóste.

Relacje rodzinne i środowisko domowe

Na początku ankietyzacji uczniowie klas piątych i szóstych odpowiadali na pytania związane ze swoimi relacjami rodzinnymi oraz klimacie panującym w ich domu.

Relacje zdecydowanej większości uczniów z rodzicami oceniane są bardzo pozytywnie. (83,33%) ocenia relacje z rodzicami jako bardzo dobre. Jednocześnie (16,67%) określa je jako bardzo złe. Nie odnotowano odpowiedzi pośrednich – „dobrze", „średnio" lub „raczej źle".

Analogiczny wynik uzyskano w odniesieniu do możliwości rozmowy z rodzicami o problemach. 83,33% deklaruje pełne zaufanie do rodziców i możliwość rozmawiania z nimi o swoich trudnościach, natomiast 16,67% deklaruje, że nigdy nie mówi rodzicom o swoich problemach.

Zdecydowana większość uczniów czuje się bezpiecznie w swoim domu. Należy jednak zwrócić uwagę, że 16,67% stanowiły odpowiedzi kwestionujące poczucie bezpieczeństwa w domu.

Wszyscy badani uczniowie uważają, że rodzice nie mają prawa uderzyć dziecka bez względu na okoliczności. Żaden uczeń nie zaakceptował stosowania przemocy fizycznej wobec dziecka.

Wyniki dotyczące relacji rodzinnych są zatem w większości korzystne, jednak odpowiedzi mniejszości badanych wymagają szczególnej uwagi. Przy małej próbie badawczej każda taka deklaracja ma znaczenie jakościowe- dotyczy bowiem realnego ucznia, który może nie mieć poczucia bezpieczeństwa lub wsparcia w środowisku rodzinnym.

Problem przemocy i agresji w środowisku szkolnym

Wyniki ankiety wskazują, że uczniowie spotykają się ze zjawiskami przemocy w środowisku szkolnym, jednak najczęściej mają one charakter sporadyczny. 83,33% deklaruje, że obserwuje przemoc rzadko, mniej więcej raz na pół roku, natomiast (16,67%) spotyka się z nią od czasu do czasu, kilka razy w miesiącu. Żaden uczeń nie wskazał, że przemoc nie występuje wcale, ale jednocześnie nikt nie deklarował jej występowania kilka razy w tygodniu ani niemal codziennie.

Poczucie bezpieczeństwa w szkole jest na ogół wysokie. 33,33% deklaruje, że czuje się bezpiecznie, a połowa badanych (50,00%) raczej bezpiecznie. Łącznie 83,33% badanych pozytywnie ocenia swoje bezpieczeństwo w szkole. Jednocześnie 16,67% uważa, że w szkole jest raczej niebezpiecznie. Pomimo ogólnie wysokiego poczucia bezpieczeństwa, wyniki dotyczące osobistych doświadczeń wymagają uwagi, gdyż 33,33% badanych uważa, że było ofiarą jakiegoś rodzaju przemocy. Pozostałe 66,67% nie miało takich doświadczeń. Ponadto 33,33% deklaruje, że w szkole są uczniowie, których się boi. Jednocześnie żaden z respondentów nie wskazał kontaktu z przemocą poza szkołą ani własnego uczestnictwa w czynnym akcie przemocy.

Szczegółowa analiza poszczególnych form przemocy wskazuje, że uczniowie mają styczność zarówno z agresją bezpośrednią, jak i zachowaniami występującymi w przestrzeni internetowej. Pozyskane w tym pytaniu dane wskazują, że działania profilaktyczne powinny obejmować zarówno przemoc fizyczną i werbalną, jak i przemoc psychiczną oraz cyberprzemoc. Szczególnej uwagi wymagają zachowania związane z poniżaniem, wyzywaniem, ośmieszaniem oraz agresją w komunikacji elektronicznej.

Tabela 15. Czy znasz przypadki stosowania poszczególnych form przemocy?

Wyszczególnienie	Spotykam się z tym w mojej szkole	Doświadczyłam/em tego osobiście
złośliwe smsy, wpisy przez komunikatory	33,33%	16,67%
publikowanie w Internecie obraźliwych informacji	16,67%	16,67%
amatorskie filmiki video	16,67%	16,67%
poniżanie	16,67%	33,33%
zastraszanie	16,67%	16,67%
ośmieszanie, wulgaryzmy	33,33%	16,67%
szantaż	0%	16,67%
bicie, plucie	33,33%	16,67%
wyzywanie, przezywanie	16,67%	33,33%
grożenie, pokazywanie nieprzyzwoitych gestów	16,67%	16,67%
hejt	16,67%	16,67%

Uczniowie w większości przypisują hejtowi negatywne znaczenie. 33,33% określa hejt jako mowę nienawiści, której konsekwencje mogą być bardzo negatywne i tyle samo postrzega go jako chęć obrażania innych. (16,67%) definiuje go jako agresywne, nieprzyjemne, pełne pogardy i nienawiści słowa, natomiast pozostali uczniowie (16,67%) nie mają zdania w tym zakresie. Nikt nie uznał hejtu za zjawisko nieistotne ani typowe zachowanie rówieśnicze, którym nie warto się przejmować. Wynik ten świadczy o stosunkowo dobrej świadomości negatywnego charakteru hejtu, choć zasadne pozostaje dalsze rozwijanie wiedzy dotyczącej jego konsekwencji oraz sposobów reagowania.

Poziom wiedzy uczniów na temat instytucjonalnych możliwości uzyskania pomocy jest ograniczony. Żaden z badanych nie potrafił wskazać dokładnej nazwy i lokalizacji instytucji pomagających osobom doświadczającym przemocy. Połowa badanych zadeklarowała, że nie zna nazw takich instytucji, ale wie, gdzie i do kogo można zwrócić się po pomoc, natomiast pozostali uczniowie przyznali, że nie wiedzą, gdzie takiej pomocy szukać.

Pozytywnym wynikiem jest natomiast deklarowany sposób reagowania w sytuacji przemocy. 66,67% w pierwszej kolejności zwróciłoby się do wychowawcy, dyrektora szkoły, pedagoga lub nauczyciela, natomiast 33,33% poinformowałoby rodziców. Można zatem stwierdzić, że szkoła i rodzice są dla badanych podstawowymi źródłami pomocy w sytuacjach zagrożenia. Jednocześnie wskazane jest zwiększenie wiedzy uczniów o innych dostępnych formach wsparcia i instytucjach, do których mogą zwrócić się samodzielnie.

Uczniowie wobec problemów związanych z substancjami psychoaktywnymi

Palenie papierosów

Kolejna część ankiety dotyczyła doświadczeń uczniów z wyrobami nikotynowymi. W drodze badania okazało się, że połowa badanych uczniów zna osoby niepełnoletnie palące papierosy, w tym 33,33% zna od 1 do 5 takich osób, a 16,67% wskazało na przedział od 6 do 10 niepełnoletnich palaczy. Pozostali respondenci (50,00%) zaprzeczyli posiadaniu takich znajomości.

Zdania dotyczące dostępności papierosów są podzielone. Po 16,67% uważa dostęp za bardzo trudny lub raczej trudny, podczas gdy 33,33% jest zdania, że papierosy są łatwo dostępne i właściwie każdy może je kupić. Pozostali uczniowie (33,33%) nie mają wiedzy na ten temat.

Jeżeli chodzi o konsekwencje zdrowotne palenia, 83,33% deklaruje znajomość skutków palenia tradycyjnych papierosów, natomiast 16,67% wskazuje, że ich nie zna. W odpowiedzi dotyczącej konsekwencji palenia papierosów elektronicznych nie odnotowano żadnego wskazania. Wynik ten może wskazywać na potencjalną lukę edukacyjną w zakresie e-papierosów. Działania profilaktyczne kierowane do uczniów powinny zatem obejmować nie tylko tradycyjne wyroby tytoniowe, ale również elektroniczne formy dostarczania nikotyny.

Picie alkoholu

Zdecydowana większość badanych nie zna osób niepełnoletnich pijących alkohol (83,33%). 16,67% przyznało natomiast, że zna w swoim środowisku osoby poniżej 18 roku życia spożywające alkohol.

W ocenie uczniów alkohol jest mniej dostępny niż papierosy lub napoje energetyzujące. 33,33% uważa dostęp do alkoholu za bardzo trudny, po 16,67%) określa go jako raczej trudny albo trudny, ale możliwy przy skorzystaniu z pomocy odpowiednich osób. Żaden uczeń nie wskazał, że alkohol jest raczej łatwy lub łatwy do zdobycia. Pozostałe 33,33% nie ma wiedzy na ten temat lub się tym nie interesuje.

Poziom wiedzy o zdrowotnych konsekwencjach spożywania alkoholu jest umiarkowany. Połowa badanych uczniów posiada ogólną wiedzę na temat skutków picia alkoholu, a 16,67% uważa, że potrafi określić wpływ alkoholu na poszczególne funkcje organizmu. Pozostałe 33,33% przyznało się do braku jakiejkolwiek wiedzy w tym zakresie.

Jeśli chodzi o własne doświadczenia z alkoholem, 16,67% przyznało, że spożywało alkohol, podczas gdy 83,33% zaprzeczyło takim sytuacjom.

Pozyskane w ankietyzacji wyniki nie wskazują na powszechne spożywanie alkoholu w badanej grupie, jednak samo występowanie doświadczeń alkoholowych już na poziomie klas 5-6 przemawia za potrzebą prowadzenia profilaktyki odpowiednio wcześnie.

Zażywanie narkotyków

Badania ankietowe przeprowadzone wśród uczniów klas piątych i szóstych z terenu Gminy Dąbrowice wskazują, że 33,33% zna w swoim otoczeniu osoby zażywające narkotyki. Pozostałe 66,67% zaprzeczyło posiadaniu takich znajomości.

Szczególnej uwagi wymaga odpowiedź na pytanie o bezpośrednie zachęcanie do spróbowania narkotyków. 16,67% badanych deklaruje, że spotkało się z namową do spróbowania narkotyków, natomiast pozostali uczniowie zaprzeczyli takim sytuacjom.

Poziom wiedzy uczniów o konsekwencjach narkotyków jest zróżnicowany. Zarówno w odniesieniu do skutków zdrowotnych, jak i prawnych, 16,67% potrafiłoby dokładnie wymienić konsekwencje, połowa badanych (50,00%) posiada jedynie ogólną wiedzę, natomiast 33,33% deklaruje brak znajomości takich konsekwencji.

Odwołując się do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2015 r. w sprawie szczegółowych form działalności wychowawczej i zapobiegawczej wśród dzieci i młodzieży zagrożonej uzależnieniem[9] szkoły i placówki prowadzą systematyczną działalność wychowawczą, edukacyjną, informacyjną i profilaktyczną wśród uczniów i wychowanków, ich rodziców lub opiekunów oraz nauczycieli, wychowawców i innych pracowników szkoły i placówki w celu przeciwdziałania narkomanii.

Mając na uwadze powyższe, uczniowie zostali zapytani czy rodzice oraz nauczyciele rozmawiają z nimi na temat konsekwencji zdrowotnych używania narkotyków. W odniesieniu do nauczycieli żaden uczeń nie wskazał, że rozmowy o szkodliwości narkotyków i dopalaczy odbywają się bardzo często lub często.

---

[9] *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2015 r. w sprawie zakresu i form prowadzenia w szkołach i placówkach systemu oświaty działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej w celu przeciwdziałania narkomanii, Dz.U. 2015 poz. 1249*

33,33% deklaruje, że nauczyciele rozmawiają z nimi na ten temat rzadko i tyle samo stwierdziło, że bardzo rzadko. Pozostałe 33,33% stwierdziło, że nauczyciele w ogóle nie prowadzą takich rozmów. W przypadku rodziców sytuacja jest nieco bardziej zróżnicowana. 16,67% uczniów deklaruje bardzo częste rozmowy z rodzicami, 33,33% wskazało, że rzadko rozmawia na takie tematy, a 16,67% bardzo rzadko. Pozostałe 33,33% wskazuje, że rodzice w ogóle nie rozmawiają z nimi o szkodliwości narkotyków i dopalaczy.

Wyniki wskazują na wyraźną potrzebę zwiększenia częstotliwości działań edukacyjnych dotyczących substancji psychoaktywnych zarówno w szkole, jak i w środowisku rodzinnym.

Napoje energetyczne

Składniki zawarte w napojach energetycznych mogą mieć bardzo szkodliwy wpływ na zdrowie dzieci. Kofeina stanowi podstawowy składnik tych napojów, nie jest przy tym zalecana w diecie dzieci, gdyż ma działanie psychoaktywne. Wzrost jej spożycia przez dzieci może powodować zmiany nastroju, rozdrażnienie, niepokój, a spożycie dużych ilości (5 mg/kg masy ciała/dobę) powoduje wzrost ciśnienia tętniczego krwi. Ponadto kofeina negatywnie wpływa na gospodarkę wapniową, co może powodować zaburzenia w procesie tworzenia kości. Duże spożycie kofeiny może również wpływać na długość i jakość snu dzieci.[10]

Kontakt uczniów klas piątych i szóstych z napojami energetyzującymi nie jest powszechny, jednak występuje. 16,67% deklaruje, że piło już napoje energetyzujące, natomiast pozostali respondenci (83,33%) zaprzeczyli ich spożywaniu.

Ocena dostępności napojów energetyzujących jest dość zróżnicowana. 16,67% uważa dostęp do tego rodzaju napojów za bardzo trudny i tyle samo za raczej trudny. Z kolei według 33,33% dostęp jest łatwy i właściwie każdy może je kupić. Pozostali uczniowie (33,33%) nie wiedzą jak wygląda dostępność napojów energetyzujących lub nie interesują się tym.

---

[10] Narodowe Centrum Edukacji Żywieniowej - Napoje energetyzujące, https://ncez.pzh.gov.pl/dzieci-i-mlodziez/szkodliwa-energia-czyli-dlaczego-napoje-energetyzujace-nie-sa-dla-dzieci/

Uczniowie a inne zagrożenia

Korzystanie z Internetu, telefonu i innych urządzeń cyfrowych

Wszyscy badani korzystają codziennie z urządzeń elektronicznych przez co najmniej godzinę. Połowa korzysta z komputera, tabletu lub telefonu od 1 do 3 godzin dziennie, 16,67% od 3 do 5 godzin, natomiast 33,33% ponad 5 godzin dziennie. Nikt nie zadeklarował korzystania krótszego niż godzinę, wyłącznie w weekendy ani też braku posiadania urządzenia.

Oznacza to, że połowa uczniów spędza przed urządzeniami cyfrowymi co najmniej 3 godziny dziennie, a jedna trzecia przekracza 5 godzin. Wynik ten przemawia za uwzględnieniem higieny cyfrowej jako jednego z istotnych obszarów działań profilaktycznych.

Badani korzystając z komputera, telefonu czy tabletu najczęściej poświęcają swój czas na gry w wirtualne światy oraz na śledzenie portali społecznościowych i stron rozrywkowych. Odwiedzanie stron tematycznych, jak również korzystanie z urządzeń elektronicznych w celu nauki jest mniej popularne wśród uczniów.

Kontakty internetowe i cyberprzemoc

Większość uczniów nie nawiązuje nowych znajomości przez Internet. 66,67% deklaruje, że nigdy tego nie robi, natomiast 33,33% zawiera takie znajomości okazjonalnie. Nikt nie wskazał odpowiedzi „bardzo często".

Pozytywnym wynikiem jest pełna deklarowana znajomość pojęcia cyberprzemocy- wszyscy uczniowie, twierdzą, że wiedzą, czym jest cyberprzemoc.

Jednocześnie doświadczenia związane z naruszaniem prywatności są zauważalne. 33,33% badanych potwierdziło, że wykonano wbrew ich woli zdjęcie lub film, 16,67% zaprzeczyło takim sytuacjom, a pozostałe 33,33% nie przypomina sobie takiego zdarzenia.

Ponadto 16,67% przyznało, że było sprawcą oczerniania lub szantażowania innej osoby przy użyciu urządzeń elektronicznych, natomiast pozostałe 83,33% zaprzeczyło takim sytuacjom.

Pomimo powszechnej znajomości terminu „cyberprzemoc", bardzo niewielu uczniów wie, gdzie można uzyskać specjalistyczną pomoc. Jedynie 16,67% zna organizacje lub serwisy internetowe pomagające w sytuacji cyberprzemocy, podczas gdy 83,33% nie posiada wiedzy na temat takich instytucji.

Wynik ten wskazuje, że sama znajomość pojęcia cyberprzemocy nie przekłada się na znajomość procedur i miejsc pomocy. Profilaktyka powinna zatem obejmować nie tylko rozpoznawanie zagrożeń, ale również praktyczne informacje o sposobach reagowania.

Uzależnienia behawioralne

Uczniowie zostali również zapytani, czy dostrzegają u siebie zachowania mogące mieć charakter problemowy. 16,67% uważa, że dotyczy ich nałogowe korzystanie z telefonu, natomiast pozostali zaprzeczają by taki problem ich dotyczył. Dokładnie taki sam wynik uzyskano w odniesieniu do nadmiernego korzystania z Internetu.

W przypadku nadmiernego korzystania z gier komputerowych, 16,67% uważa, że problem ich dotyczy, 66,67% uczniów odpowiada przecząco, natomiast pozostałe 16,67% uczniów nie potrafi tego ocenić.

Uzyskane wyniki nie oznaczają automatycznie na występowania uzależnienia, ale wskazują na zasadność prowadzenia edukacji dotyczącej bezpiecznego i zrównoważonego korzystania z technologii.

CZĘŚĆ IV

Analiza ankiet przeprowadzonych wśród uczniów klas siódmych i ósmych

Cel badania

Podstawowym celem przeprowadzonej ankiety była analiza następujących problemów społecznych: przemocy i agresji w środowisku szkolnym oraz domowym; używania przez młodych ludzi substancji psychoaktywnych, w tym picia alkoholu, palenia papierosów oraz używania narkotyków; używania komputera i zagrożenia cyberprzemocą.

Grupa badawcza

W badaniu wzięło udział 16 uczniów klas siódmych i ósmych ze Szkoły Podstawowej w Dąbrowicach; w tym 12 dziewcząt i 4 chłopców. Klasy siódme reprezentowało 4 uczniów, a klasy ósme 12 uczniów.

Relacje rodzinne i bezpieczeństwo w domu

Wyniki dotyczące relacji rodzinnych są w większości korzystne. 87,50% uczniów deklaruje pełne zaufanie do rodziców oraz możliwość rozmowy z nimi o swoich problemach. Pozostałe 12,50% wskazuje, że raczej nie mówi rodzicom o swoich trudnościach.

Taki sam rozkład odpowiedzi dotyczy pytania o poczucie bezpieczeństwa w domu. 87,50% badanych czuje się w pełni bezpiecznie w swoim domu, natomiast pozostałe 12,50% kwestionuje tą kwestię. Nawet przy dominacji pozytywnych odpowiedzi deklaracje braku bezpieczeństwa powinny być traktowane jako ważny sygnał diagnostyczny.

W kwestii stosowania przemocy fizycznej wobec dzieci, 68,75% badanych uważa, że rodzice nie mają prawa uderzyć dziecka bez względu na okoliczności. Jednocześnie 31,25% nie potrafi jednoznacznie ocenić takiej sytuacji. Żaden respondent nie uznał, że rodzice mogą uderzyć dziecko, jeżeli „dało ku temu powody".

Problem przemocy i agresji w środowisku szkolnym

Wyniki badania wskazują, że uczniowie klas siódmych i ósmych spotykają się ze zjawiskiem przemocy w środowisku szkolnym z różną częstotliwością. 31,25% badanych deklaruje, że nie obserwuje przemocy w szkole, a kolejne 31,25% spotyka się z nią rzadko, mniej więcej raz na pół roku. Kolejne 18,75% obserwuje zachowania przemocowe kilka razy w miesiącu. Po 10,00% badanych wskazuje, że przemoc pojawia się kilka razy w tygodniu lub niemal codziennie.

Na uwagę zasługują także osobiste doświadczenia badanych. 25,00% uczniów uważa, że było ofiarą jakiegoś rodzaju przemocy. Ponadto 12,50% badanych wskazuje, że w szkole są osoby, których się boją. Z przemocą poza szkołą spotyka się 12,50% uczniów i tyle samo deklaruje własny udział w czynnym akcie przemocy.

W porównaniu z ogólną oceną częstotliwości przemocy wyniki te pokazują, że dla części młodzieży ma ona charakter osobistego doświadczenia, dlatego szczególną rolę powinno odgrywać wczesne rozpoznawanie konfliktów, agresji oraz sytuacji zagrożenia.

Jak wynika z badania, uczniowie klas siódmych i ósmych spotykają się zarówno z przemocą fizyczną i werbalną, jak również z zachowaniami o charakterze psychicznym i elektronicznym. Wyniki uzasadniają prowadzenie działań obejmujących nie tylko zapobieganie agresji fizycznej, ale również kształtowanie kultury komunikacji, empatii oraz właściwego reagowania na agresję słowną i internetową.

Tabela 16. Czy znasz przypadki stosowania poszczególnych form przemocy?

Wyszczególnienie	**Spotykam się z tym w mojej szkole**	**Doświadczyłam/em tego osobiście**
złośliwe smsy, wpisy przez komunikatory	60,00%	10,00%
publikowanie w Internecie obraźliwych informacji	30,00%	0%
amatorskie filmiki video	40,00%	0%
poniżanie	60,00%	20,00%
zastraszanie	50,00%	10,00%
ośmieszanie, wulgaryzmy	60,00%	20,00%
szantaż	40,00%	10,00%
bicie, plucie	60,00%	10,00%
wyzywanie, przezywanie	50,00%	30,00%
grożenie, pokazywanie nieprzyzwoitych gestów	30,00%	20,00%
hejt	60,00%	10,00%

Dość pozytywnie należy ocenić sposób postrzegania hejtu. 75,00% uczniów definiuje go jako mowę nienawiści, której konsekwencje mogą być bardzo negatywne. Po 12,50% określa hejt jako chęć obrażania innych lub agresywne, nieprzyjemne i pełne pogardy słowa.

Poziom wiedzy uczniów dotyczący instytucji pomagających osobom doświadczającym przemocy jest ograniczony. Jedynie 12,50% badanych zna dokładną nazwę i lokalizację kilku takich instytucji. 62,50% nie zna ich nazw, ale deklaruje, że wie gdzie i do kogo może się zwrócić. Jednocześnie 25,00% badanych nie wie, gdzie szukać pomocy.

Pozytywnie można ocenić poziom zaufania młodzieży do grona pedagogicznego, które było najczęściej wskazywane jako pierwszy kontakt w przypadku doświadczania lub bycia świadkiem przemocy. Połowa badanych w takiej sytuacji poinformowałoby nauczyciela, a druga swojego wychowawcę.

Szkoła, szczególnie nauczyciele i wychowawcy, stanowi zatem podstawowe źródło pomocy dla badanej młodzieży. Zasadne jest jednocześnie zwiększanie wiedzy o innych miejscach i osobach, do których można zwrócić się w sytuacji przemocy.

Uczniowie wobec problemów związanych z substancjami psychoaktywnymi

Palenie papierosów

Badania wskazują na zmniejszenie się odsetka uczniów regularnie palących papierosy z 21% w 2021 roku do z 6% w 2025 roku. Odsetek palących w wyjątkowych sytuacjach lekko wzrósł do 21% (w 2021 roku – 19%). W badaniu z 2025 roku po raz pierwszy zadano badanym pytanie o używanie e-papierosów. Odsetek palących regularnie wyniósł 32%, a w wyjątkowych sytuacjach 16%.[11]

Badania przeprowadzone wśród uczniów klas siódmych i ósmych wskazują, że 62,50% z nich zna od 1 do 5 osób poniżej 18 roku życia palących papierosy. Pozostałe 37,50% zaprzeczyło posiadaniu takich znajomości.

Pozytywnym wynikiem jest to, że wszyscy badani deklarują, że nigdy nie palili ani papierosa tradycyjnego, ani elektronicznego. Jednocześnie 12,50% wskazało, że spotkało się z namową do spróbowania papierosów.

Większość badanych nie potrafi ocenić dostępności papierosów- 62,50% wskazuje, że nie wie lub nie interesuje się tym zagadnieniem. 25,00% uważa dostęp za raczej trudny, natomiast 12,50% za trudny, ale możliwy. Żaden respondent nie określił papierosów jako towaru łatwo lub bardzo łatwo dostępnego.

Wynik dotyczący wiedzy uczniów na temat konsekwencji zdrowotnych palenia papierosów można uznać za umiarkowany. Połowa badanych zna ogólne skutki palenia, a 25,00% potrafi dokładnie powiedzieć, jaki wpływ ma palenie na poszczególne funkcje organizmu. Należy jednak zwrócić uwagę, że pozostałe 25,00% badanych nie posiada wiedzy w tym zakresie.

---

[11] CBOS, *Młodzież 2025*, Warszawa 2026, dostęp online: https://kcpu.gov.pl/wp-content/uploads/2026/06/Raport-Mlodziez-2025.pdf

Picie alkoholu

W badaniu przeprowadzonym w roku 2025, podobnie jak we wcześniejszych pomiarach, napoje alkoholowe okazały się najbardziej rozpowszechnioną substancją psychoaktywną wśród młodzieży szkolnej, po którą sięgano częściej niż po papierosy czy narkotyki. W ciągu miesiąca poprzedzającego badanie w 2025 roku 49% (66% w 2021 roku) uczniów przynajmniej raz piło piwo, 53% (62% w 2021 roku) – wódkę i inne mocne alkohole, a 25% (37% w 2021 roku) – wino. W porównaniu z poprzednim pomiarem nastąpił spadek wskaźników dotyczących picia wszystkich napojów alkoholowych.[12]

Wyniki badania przeprowadzonego wśród uczniów klas siódmych i ósmych z terenu Gminy Dąbrowice wskazują, że 62,50% respondentów zna w swoim środowisku osoby poniżej 18 roku życia spożywające alkohol. Pozostali badani zaprzeczyli posiadaniu takich znajomości.

Ponadto 12,50% ankietowanych przyznało się do spożywania napojów alkoholowych, a jako wiek inicjacji alkoholowej wskazywano 14 lat. W większości przypadków miało to miejsce podczas imprezy/dyskoteki. Pozostałe 87,50% zaprzeczyło by kiedykolwiek doszło do takiej sytuacji.

Osoby, które miały już kontakt z alkoholem potwierdziły spożywanie alkoholu w ciągu ostatnich 12 miesięcy, zaznaczając, że była to jednorazowa sytuacja. W ciągu ostatnich 30 dni przed badaniem taka sytuacja nie miała miejsca. Żaden z uczniów nie potwierdził silnego upicia alkoholowego. Jeśli chodzi o rodzaj spożywanego w ostatnim czasie alkoholu respondenci wskazali na piwo. Nikt nie deklarował spożywania innych alkoholi jak wino czy wódka.

25,00% ogółu badanych przyznało, że spotkało się z namową innych osób do spożywania alkoholu.

Połowa uczniów nie potrafi ocenić dostępności alkoholu lub nie interesuje się tym zagadnieniem. 12,50% uważa dostęp za bardzo trudny, 25,00% za raczej trudny, a 12,50% za trudny, lecz możliwy do uzyskania za pośrednictwem odpowiednich osób. Żaden uczeń nie wskazał by alkohol był towarem łatwo dostępnym dla młodzieży.

---

[12] CBOS, *Młodzież 2025*, Warszawa 2026, dostęp online: https://kcpu.gov.pl/wp-content/uploads/2026/06/Raport-Mlodziez-2025.pdf

Poziom wiedzy badanych o zdrowotnych skutkach picia alkoholu jest nieco zróżnicowany. 37,50% posiada ogólne informacje na temat skutków jego spożywania i tyle samo potrafi określić wpływ alkoholu na poszczególne funkcje organizmu. Pozostałe 25,00% ankietowanych przyznało się do braku wiedzy w tym zakresie.

Uzyskane w tej części badania wyniki nie wskazują zatem na regularne picie alkoholu przez badaną młodzież, jednak kontakt części uczniów z alkoholem oraz namawianie do jego spożywania uzasadniają kontynuowanie profilaktyki.

Zażywanie narkotyków i dopalaczy

Jak wskazuje raport z badania CBOS, najczęściej zażywane przez uczniów były marihuana i haszysz. Do przyjmowania ich „kiedykolwiek w życiu" przyznało się w 2025 roku 30% badanych, co oznacza spadek (o 6 punktów procentowych) w stosunku do poprzedniego badania. W ciągu 12 miesięcy poprzedzających ostatni pomiar marihuanę lub haszysz zażywało 12,3% badanych (w 2021 roku – 19%), a w ciągu ostatnich 30 dni: 5,1% (w 2021 roku – 9,8%). Zażywanie leków uspokajających i nasennych bez przepisu lekarza kiedykolwiek w życiu zadeklarował co piąty uczeń (20,1%, w 2021 roku – 22,4%), w ciągu ostatnich 12 miesięcy – co dziesiąty badany (11,6%, w 2021 roku – 11%), a w ciągu ostatnich 30 dni – co dwudziesty (5,7%, 5,4% w 2021 roku). Po marihuanie i haszyszu najbardziej rozpowszechnioną nielegalną substancją jest amfetamina.[13]

Pozytywnym wynikiem jest fakt, że żaden uczeń z klas siódmych i ósmych, uczestniczących w badaniu nie zna w swoim środowisku osoby zażywającej narkotyki i żaden nie deklaruje ich używania. 12,50% potwierdziło znajomość osób zażywających dopalacze, natomiast wszyscy jednogłośnie zaprzeczyli by sami zażywali tego typu substancje.

Dostęp do narkotyków 37,50% badanych ocenia jako bardzo trudny lub niemal niemożliwy, natomiast pozostali respondenci nie posiadają wiedzy w tym zakresie lub się tym nie interesują. Ponadto żaden z uczniów nie posiada wiedzy o miejscu lub osobie, od której można kupić narkotyki.

---

[13] CBOS, *Młodzież 2025*, Warszawa 2026, dostęp online: https://kcpu.gov.pl/wp-content/uploads/2026/06/Raport-Mlodziez-2025.pdf

Wiedza dotycząca skutków narkotyków wymaga jednak dalszego wzmacniania. Zarówno w odniesieniu do konsekwencji zdrowotnych, jak i prawnych z tytułu posiadania narkotyków 25,00% potrafi dokładnie je wymienić, połowa posiada wiedzę ogólną w tym zakresie, natomiast pozostałe 25,00% przyznało się do braku jakiejkolwiek wiedzy na ten temat.

W przypadku pytania o znajomość konsekwencji zdrowotnych używania dopalaczy połowa badanych przyznała się do braku wiedzy w tym zakresie. 37,50% posiada ogólną wiedzę na ten temat, a pozostałe 12,50% zadeklarowało, że potrafi dokładnie wskazać jakie są konsekwencje zdrowotne używania dopalaczy.

Rozmowy z nauczycielami dotyczące szkodliwości narkotyków i dopalaczy są prowadzone z różną częstotliwością, jednak przeważają odpowiedzi uczniów potwierdzające bardzo rzadkie poruszanie tych tematów. Podobne wskazania odnotowano w przypadku pytania o podejmowanie tego typu rozmów przez rodziców.

Napoje energetyczne

Jak wynika z pozyskanych danych, napoje energetyczne nie są zbyt popularne wśród uczniów klas siódmych z terenu Gminy Dąbrowice, gdyż 75,00% nie spożywa tego typu napojów. 12,50% deklaruje ich codzienne spożywanie i tyle samo przyznaje się do picia energetyków raz w miesiącu.

Uczniowie zapytani o dostęp do napojów energetycznych w swoim środowisku raczej skłaniali się ku odpowiedziom wskazującym na trudną dostępność.

Wiedza uczniów dotycząca szkodliwości spożywania napojów energetycznych nie jest jednoznaczna. 37,50% uważa napoje energetyzujące za szkodliwe, 25,00% wyraża zdanie przeciwne i tyle samo twierdzi, że zależy to od ilości spożycia. Pozostałe 12,50% nie posiada żadnej wiedzy w tym zakresie.

Choć problem nie dotyczy większości badanych, codzienne korzystanie z energetyków przez część młodzieży oraz niepełna wiedza o ich szkodliwości wskazują na zasadność prowadzenia działań edukacyjnych.

Współczesne zagrożenia wśród uczniów

Korzystanie z Internetu, telefonu i innych urządzeń cyfrowych

Uczniowie korzystając z urządzeń elektronicznych najwięcej czasu poświęcają portalom społecznościowym i internetowym treściom rozrywkowym. Połowa badanych deklaruje, że robi to od 1 do 3 godzin dziennie, a 25,00% przyznaje, że poświęca na to nawet powyżej 5 godzin w ciągu dnia. Nieco rzadziej korzystają z tych sprzętów celem uczestnictwa w grach komputerowych, odwiedzania stron tematycznych czy też nauki.

Powyższe wyniki wskazują, że szczególnej uwagi wymaga czas przeznaczany na portale społecznościowe i internetową rozrywkę. W przypadku części uczniów przekracza on 5 godzin dziennie, co uzasadnia działania dotyczące higieny cyfrowej oraz równowagi pomiędzy aktywnością online i offline.

Kontakty internetowe i cyberprzemoc

Według raportów Europejskiego Regionalnego Biura ds. Zdrowia WHO i NASK, około 1 na 6 nastolatków doświadcza cyberprzemocy. Problem ten jest bardziej powszechny wśród chłopców (14% sprawców) niż dziewcząt (9% sprawców), podczas gdy dziewczęta częściej zgłaszają bycie ofiarami. Ostatnie dane z lat 2018–2022 wskazują na niepokojący wzrost cyberprzemocy, a Polska znajduje się w czołówce krajów pod względem liczby doświadczających jej nastolatków, szczególnie w grupie wiekowej 13 lat. Około 12% (jeden na ośmiu) nastolatków stosuje cyberprzemoc wobec innych. Chłopcy (14%) częściej są sprawcami cyberprzemocy niż dziewczęta (9%). W Polsce najwyższy odsetek sprawców cyberprzemocy obserwuje się wśród 15-letnich chłopców (26%) i 13-letnich dziewcząt (18%).[14]

87,50% badanych zaprzeczyło nawiązywaniu nowych kontaktów w sieci. Pozostałe 12,50% przyznało, że zdarzają się takie sytuacje ale raczej okazjonalnie.

Znajomość pojęcia cyberprzemocy jest wysoka. 87,50% badanych deklaruje, że wie, czym jest cyberprzemoc, natomiast pozostałe 12,50% przyznało się do braku wiedzy w tym zakresie.

---

[14] https://www.uw.edu.pl/raport-o-przemocy-rowiesniczej/

25,00% potwierdza osobiste doświadczenia z cyberprzemocą, gdyz zdarzyło się, że wykonano zdjęcie lub film wbrew ich woli. Tyle samo deklaruje, że sytuacja taka nie miała miejsca, natomiast połowa ankietowanych nie przypomina sobie takiego zdarzenia.

Do bycia sprawcą ośmieszania lub szantażowania kogoś za pomocą narzędzi elektronicznych przyznało się 12,50%, natomiast pozostałe 87,50% badanych zaprzeczyło takim zachowaniom.

Połowa uczniów zna organizacje lub serwisy internetowe udzielające pomocy w przypadku cyberprzemocy, natomiast pozostali uczniowie nie posiadają wiedzy w tym zakresie. Zasadnym jest więc zintensyfikowanie działań profilaktycznych w danym obszarze.

Uzależnienia behawioralne w życiu uczniów

Wykorzystywanie osiągnięć technologicznych przez nastolatków (korzystanie z komputera, telefonu komórkowego) przyczynia się do wzrostu możliwości rozwoju w różnorodnych obszarach, daje szeroki dostęp do informacji i umożliwia wykorzystywanie Internetu do rozbudowy kontaktów społecznych w odległych częściach świata. Równocześnie brak zdolności do kontroli pragnienia wykonania czynności z wykorzystaniem nowoczesnych technologii może przybrać formę nałogu – doprowadzić do rozwoju uzależnienia behawioralnego.[15]

W tej części badania pojawiły się pytania dotyczące zagrożeń związanych z uzależnieniami behawioralnymi. Uwagę zwraca przede wszystkim duży udział odpowiedzi „nie wiem", co może wskazywać na trudność młodzieży w samodzielnym rozpoznawaniu objawów tego rodzaju problemów.

12,50% dostrzega u siebie problem związany z obsesyjnym kupowaniem niepotrzebnych rzeczy, niekontrolowanym objadaniem się oraz obsesją na punkcie posiadania umięśnionego ciała.

---

[15] https://cbt.pl/poradnie/uzaleznienia-behawioralne-nastolatkow/

W przypadku pozostałych rodzajów uzależnień takich jak fonoholizm, nomofobia, siecioholizm, nadmierne korzystanie z gier komputerowych, hazardu, efektu Google, uczniowie najczęściej zaprzeczali występowaniu takich objawów u siebie lub wskazywali odpowiedź „nie wiem" co może świadczyć o trudnościach samooceny danego problemu.

Pozyskane w badaniu wyniki nie dają zatem podstaw do stwierdzenia szerokiego występowania uzależnień behawioralnych w badanej grupie, ale wskazują na ograniczoną umiejętność samooceny i rozpoznawania ich symptomów, szczególnie w odniesieniu do telefonu, Internetu i nowych technologii.

Gry hazardowe

Młodzież należy do grupy, która jest w sposób szczególny narażona na podejmowanie zachowań ryzykownych, w tym nałogowy hazard. Z raportu CBOS z roku 2021 wynika, iż w stosunku do 2018 roku, odsetek młodych ludzi grających w gry o charakterze hazardowym (niezależnie od deklarowanej częstości) zmalał w 2021 roku o 10 punktów procentowych (z 51% do 41%). Odbyło się to z powodu graczy okazjonalnych, których odsetek zmniejszył się z 44% w 2018 roku do 34% w 2021 roku. Odsetek grających regularnie pozostał bez zmian na poziomie 7%.[16]

W trakcie badania nie zabrakło pytań dotyczących postaw badanych uczniów z terenu Gminy Dąbrowice wobec gier hazardowych. W bezpośrednim pytaniu wszyscy uczniowie deklarują, że nigdy w życiu nie uczestniczyli w grach typu hazardowego. Występuje jednak pewna rozbieżność, ponieważ w pytaniu szczegółowym 12,50% potwierdza jednokrotne lub dwukrotne uczestnictwo w grach na automatach i taki sam odsetek - udział w konkursach lub grach proponowanych przez telefon lub telewizję wymagających wysłania płatnej wiadomości SMS. Żaden z ankietowanych nie uczestniczył w zakładach bukmacherskich ani w grach na pieniądze w karty, kości lub przez Internet. Rozbieżność może oznaczać, że część uczniów nie utożsamia automatów lub płatnych konkursów SMS z formami hazardu. Wskazuje to na potrzebę uwzględniania w profilaktyce również edukacji dotyczącej tego, jakie aktywności zaliczają się do gier hazardowych.

---

[16] CBOS, *Młodzież 2021*, Warszawa 2022, dostęp online: https://kcpu.gov.pl/wp-content/uploads/2023/01/Mlodziez-2021-raport_uzupelniony.pdf

CZĘŚĆ V

Przedstawienie wyników badania ankietowego w szkołach podstawowych w kontekście Europejskiego Programu Badań Ankietowych w Szkołach

W maju i czerwcu 2024 r. w ramach międzynarodowego projektu: „European School Survey Project on Alcohol and Drugs" (ESPAD) zrealizowano audytoryjne badania ankietowe na próbie reprezentatywnej uczniów pierwszych klas (wiek: 15-16 lat) oraz trzecich klas (wiek: 17-18 lat) naszego kraju.

Celem badania był przede wszystkim pomiar natężenia zjawiska używania przez młodzież substancji psychoaktywnych, ale także ocena czynników wpływających na rozpowszechnienie, ulokowanych zarówno po stronie popytu na substancje, jak i ich podaży.

Badania zrealizowano w 383 klasach pierwszych oraz w 431 klasach trzecich szkół średnich. Próba ogólnopolska liczyła 3185 uczniów pierwszych klas oraz 3301 uczniów klas trzecich. Wśród pierwszoklasistów 49,8% stanowiły dziewczęta, zaś 50,2% - chłopcy. W grupie uczniów trzecich klas było 53,5% dziewcząt oraz 46,5% chłopców.[17]

Przedstawione poniżej zestawienia zawierają dane pozyskane w ramach badania ogólnopolskiego ESPAD oraz wyniki badań ankietowych przeprowadzonych wśród uczniów klas siódmych i ósmych z terenu Gminy Dąbrowice.

Zestawienie powyższych danych miało na celu próbę określenia tendencji, które mogą zachodzić w obszarze poszczególnych problemów, wraz ze wzrostem wieku grupy badawczej.

---

[17] Sierosławski J., Sierosławska. U, *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2024 r.*, Dostęp online: https://kcpu.gov.pl/wp-content/uploads/2025/03/Raport-ESPAD-2024-POLSKA.pdf

Palenie tytoniu

Jak wskazują wyniki badania ESPAD chociaż raz w życiu paliło 38,6% pierwszoklasistów i 56,1% uczniów ze starszej grupy. W czasie ostatnich 30 dni przed badaniem paliło 21,0% uczniów z grupy młodszej i 30,0% ze starszej. Palenie tytoniu jest obecnie podobnie rozpowszechnione wśród dziewcząt, jak wśród chłopców.

Poniżej przedstawiono wyniki badania przeprowadzonego wśród uczniów z terenu Gminy Dąbrowice dotyczące palenia papierosów przez uczniów klas siódmych i ósmych w zestawieniu z wynikami badania ESPAD 2024.

Wykres 2. Palenie papierosów wśród uczniów szkół podstawowych w porównaniu do badania ESPAD 2024

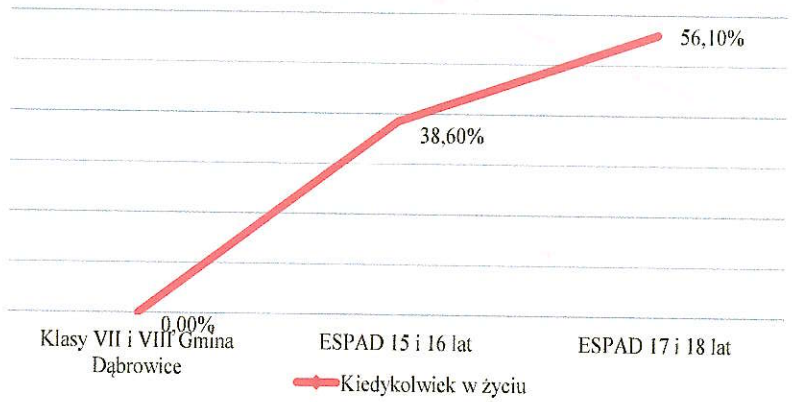

W przypadku uczniów klas siódmych i ósmych z Gminy Dąbrowice żaden nie miał kontaktu z papierosami. Bazując na tendencji wyników badań ogólnopolskich między poszczególnymi grupami wiekowymi badanych można założyć, że wskaźnik dotyczący uczniów z Gminy Dąbrowice w momencie rozpoczęcia edukacji w szkole ponadpodstawowej byłby dużo niższy od wyniku ogólnopolskiego.

Napoje alkoholowe

Według Raportu ESPAD 2024, napoje alkoholowe są najbardziej rozpowszechnioną substancją psychoaktywną wśród młodzieży. Chociaż raz w ciągu całego swojego życia piło 72,9% uczniów z młodszej grupy i 91,3% uczniów z starszej grupy.

Poniżej przedstawiono wyniki badania przeprowadzonego wśród uczniów z terenu Gminy Dąbrowice dotyczące spożywania napojów alkoholowych przez uczniów klas siódmych i ósmych w zestawieniu z wynikami badania ESPAD 2024.

Wykres 3. Spożywanie napojów alkoholowych wśród uczniów szkół podstawowych w zestawieniu z wynikami badania ESPAD 2024

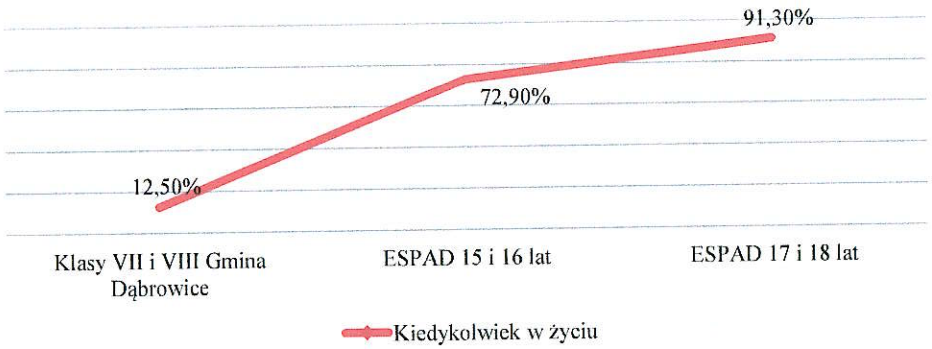

Jak widać na wykresie, 12,50% uczniów klas siódmych i ósmych z terenu Gminy Dąbrowice przyznało się do spożywania napojów alkoholowych. Bazując na tendencji wyników badań ogólnopolskich między poszczególnymi grupami wiekowymi badanych można założyć, że wskaźnik dotyczący uczniów z Gminy Dąbrowice w momencie rozpoczęcia edukacji w szkole ponadpodstawowej będzie znacznie niższy od wyniku ogólnopolskiego.

Jak wskazują wyniki badania ESPAD 2024, w czasie ostatnich 12 miesięcy przed badaniem piło jakiekolwiek napoje alkoholowe 59,7% młodszych uczniów i 86,3% uczniów starszych. Picie napojów alkoholowych jest na tyle rozpowszechnione, że w czasie ostatnich 30 dni przed badaniem piło 39,1% piętnasto- szesnastolatków i 73,3% siedemnasto-osiemnastolatków.

Poniżej przedstawiono wyniki badania przeprowadzonego wśród uczniów z terenu Gminy Dąbrowice dotyczące spożywania napojów alkoholowych w ostatnim czasie przez uczniów klas siódmych i ósmych w zestawieniu z wynikami badania ESPAD 2024.

Wykres 4. Spożywanie napojów alkoholowych wśród uczniów w ostatnim czasie

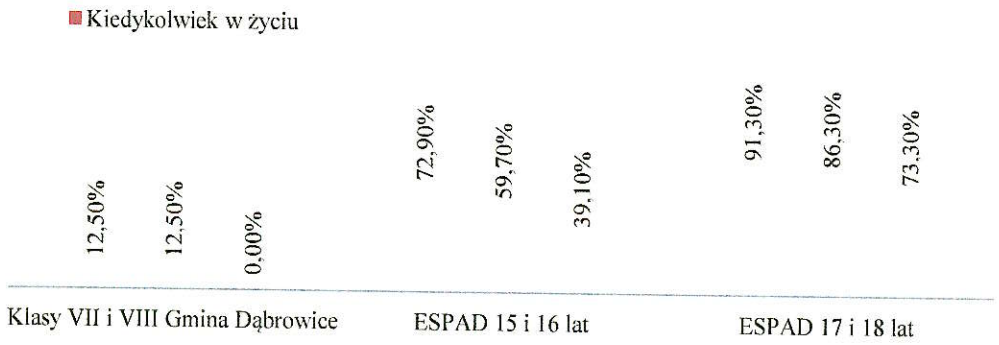

Analizując przedstawione powyżej dane można stwierdzić, że wskaźniki dotyczące spożywania alkoholu w ostatnim czasie przez uczniów z terenu Gminy Dąbrowice są znacznie niższe od tych uzyskanych w badaniu ogólnopolskim ESPAD 2024.

Jak wskazują wyniki badania ESPAD 2024, stanu silnego upojenia alkoholem doświadczyło chociaż raz w życiu 32,10% badanych w grupie uczniów młodszych oraz 59,10% uczniów starszych.

Wśród uczniów klas siódmych i ósmych z terenu Gminy Dąbrowice, żaden z uczniów nie potwierdził takiej sytuacji. Można zatem stwierdzić, że w momencie rozpoczęcia nauki w szkole średniej wskaźniki te będą znacznie niższe od wyników badań ogólnopolskich.

Wykres 5. Czy kiedykolwiek zdarzyło Ci się upić napojem alkoholowym?

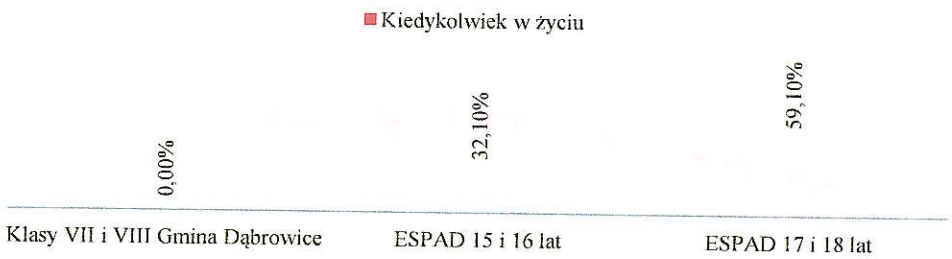

Jeśli chodzi o konsumpcję napojów alkoholowych w ostatnim czasie, wyniki badania ESPAD 2024 wskazują, że zarówno wśród piętnasto-szesnastolatków, jak wśród młodzieży starszej najwyższe odsetki konsumentów ma piwo, na drugim miejscu jest wódka a dopiero na trzecim wino. Każdy z trzech typów napojów jest bardziej popularny w klasach trzecich w porównaniu z klasami pierwszymi.

Zestawiając wyniki badania ankietowego przeprowadzonego wśród uczniów z terenu Gminy Dąbrowice z wynikami ogólnopolskimi możemy zauważyć, iż w grupie badanych nikt nie spożywał wódki ani wina. Jako alkohol spożywany w ostatnim czasie wskazano na piwo.

Tabela 17. Picie poszczególnych napojów alkoholowych w ostatnim czasie

Rodzaj alkoholu	Uczniowie klas VII-VIII z Gminy Dąbrowice	ESPAD 15 i 16 lat	ESPAD 17 i 18 lat
Piwo	12,50%	39,20%	63,50%
Wódka	0%	30,70%	60,00%
Wino	0%	19,90%	40,90%

Problem dopalaczy

Raport ESPAD 2024 wskazuje, że doświadczenia z używaniem nowych substancji psychoaktywnych czyli dopalaczami miało 6,60% pierwszoklasistów i 6,10% uczniów starszych.

Podczas badania ankietowego przeprowadzonego wśród uczniów klas siódmych i ósmych z Gminy Dąbrowice żaden z uczniów nie miał kontaktu z tego rodzaju substancjami. Uzyskany wynik można uznać za niższy od wskaźników ogólnopolskich.

Wykres 6. Używanie dopalaczy w zestawieniu z wynikami badania ESPAD 2024

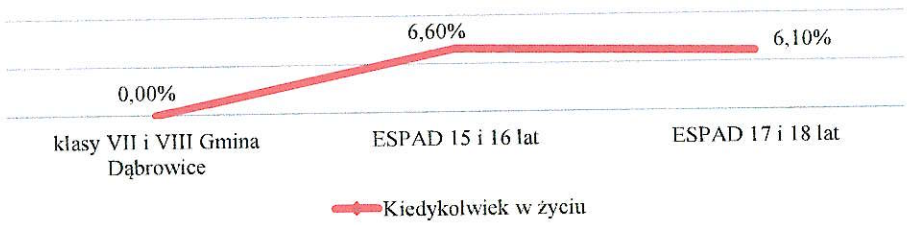

Gry hazardowe

Sektor gier i zakładów wzajemnych w Polsce, obejmujący takie formy działalności jak: loterie pieniężne, gry liczbowe, zakłady wzajemne, salony gry bingo, kasyna, salony gry na automatach, punkty gry na automatach o niskich wygranych. Gry hazardowe uprawiać można w Internecie oraz poprzez uczestnictwo w loteriach SMS.[18]

Jak wskazują wyniki badania ESPAD doświadczenia z grami na pieniądze ma za sobą 25,4% uczniów młodszych oraz 26,80% uczniów starszych.

Na podstawie poniżej przedstawionych danych można stwierdzić, że problem gier hazardowych występuje również wśród uczniów klas siódmych i ósmych z terenu Gminy Dąbrowice. Do uczestnictwa w tego rodzaju grach przyznało się 12,50% badanych. Uzyskany w tej części wynik można uznać za nieco niższy od wskaźników ogólnopolskich.

Wykres 7. Uczestnictwo uczniów w grach hazardowych w zestawieniu z wynikami ESPAD 2024

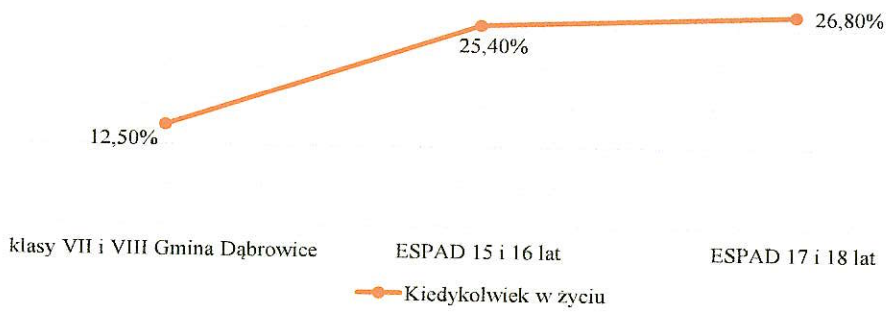

[18] Sierosławski J., Sierosławska. U, *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2024 r.*, Dostęp online: https://kcpu.gov.pl/wp-content/uploads/2025/03/Raport-ESPAD-2024-POLSKA.pdf

CZĘŚĆ VI

Diagnoza zagrożeń w środowisku szkolnym. Analiza ankiet dla rodziców.

Cel badania

Kwestionariusz ankiety przeprowadzony wśród rodziców miał na celu rozpoznanie sytuacji wychowawczej w rodzinach, identyfikację potencjalnych zagrożeń społecznych oraz określenie poziomu wiedzy i postaw rodzicielskich wobec problemów takich jak:

- problem przemocy i agresji w środowisku domowym oraz szkolnym;
- problem związany z używaniem przez dzieci i młodzież substancji psychoaktywnych;
- korzystanie z komputera i zagrożenia cyberprzemocą.

Grupa badawcza

W badaniu ankietowym wzięło udział 23 rodziców uczniów z terenu Gminy Dąbrowice, w tym 22 kobiety i 1 mężczyzna.

Najliczniejszą grupę stanowili rodzice z trojgiem dzieci (56,52%), następnie z dwojgiem (26,09%) oraz jednym dzieckiem (13,04%). Rodziny wielodzietne (czworo i więcej dzieci) stanowiły 4,35% badanych.

Relacje rodzinne i postawy wychowawcze

Relacje rodziców z dziećmi są przez respondentów oceniane bardzo korzystnie. 86,96% deklaruje bardzo dobry kontakt z dzieckiem i uważa, że dziecko postrzega ich jako źródło wsparcia. 13,04% wskazuje, że zasadniczo dobrze rozumieją się ze swoim dzieckiem. Żaden respondent nie zadeklarował braku stałego kontaktu z dzieckiem z powodu innych obowiązków.

Pozytywny obraz relacji rodzinnych potwierdzają odpowiedzi dotyczące rozmów o problemach. Wszystkie dzieci, według deklaracji rodziców, przynajmniej w pewnym stopniu dzielą się z nimi swoimi trudnościami. 34,78% uważa, że dziecko mówi im o wszystkich swoich problemach, natomiast 65,22% wskazuje, że dziecko rozmawia z nimi, ale nie zawsze mówi o wszystkim. Nie odnotowano żadnych odpowiedzi wskazujących na całkowity brak takich rozmów.

Wyniki wskazują na stosunkowo silne więzi rodzinne i obecność rodziców jako ważnego źródła wsparcia. Jednocześnie fakt, że blisko dwie trzecie rodziców ma świadomość, iż dziecko nie zawsze mówi im o swoich problemach, pokazuje potrzebę dalszego wzmacniania otwartej komunikacji w rodzinie, szczególnie w okresie dorastania.

Najczęściej deklarowanym sposobem reagowania na niewłaściwe zachowanie dziecka jest rozmowa i perswazja, wskazana przez 65,22% rodziców. Kolejne 30,43% najczęściej stosuje upomnienie lub ostrzeżenie, a 4,35% wprowadza zakaz, np. dotyczący korzystania z urządzeń elektronicznych. Żaden z respondentów nie wskazał użycia siły fizycznej jako sposobu reagowania na zachowanie dziecka.

Co istotne, wszyscy badani rodzice jednogłośnie zadeklarowali, że nigdy nie uderzyli swojego dziecka. Zdecydowana większość (95,65%) nie zgadza się również ze stwierdzeniem, że dziecko powinno bać się swoich rodziców. Tylko jedna osoba (4,35%) wyraziła przeciwną opinię.

Bardziej zróżnicowane są natomiast poglądy dotyczące ustawowego zakazu kar cielesnych. 69,57% popiera taki zakaz, 13,04% jest przeciwnych, a pozostałe 17,39% nie potrafi jednoznacznie się wypowiedzieć. Jednocześnie na pytanie, czy rodzice mają prawo stosować kary cielesne, jeśli ich zdaniem dziecko na nie „zasłużyło", żaden respondent nie odpowiedział twierdząco. 86,96% zdecydowanie zaprzeczyło, a pozostałe odpowiedziało 13,04% nie potrafiło wskazać jednoznacznej odpowiedzi. W tym miejscu, warto przypomnieć, iż w Polsce obowiązuje zakaz stosowania wobec małoletniego kar cielesnych. Zgodnie z przepisami Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, Art. 96^1 „Osobom wykonującym władzę rodzicielską oraz sprawującym opiekę lub pieczę nad małoletnim zakazuje się stosowania kar cielesnych."[19]

Powyższe wyniki świadczą o dominacji postaw wychowawczych opartych na rozmowie i metodach niewykorzystujących przemocy fizycznej. Pewne zróżnicowanie opinii na temat ustawowego zakazu kar cielesnych wskazuje jednak, że edukacja w zakresie pozytywnych metod wychowawczych i praw dziecka nadal może być potrzebna.

Choć sami respondenci deklarują niestosowanie przemocy fizycznej wobec swoich dzieci, część z nich zna rodziny, w których stosowane są kary cielesne. 26,09% zna 1-2 takie rodziny, natomiast 13,04% potwierdza znajomość od 3 do 5 takich rodzin.

Oznacza to, że łącznie 39,13% rodziców zna w swoim otoczeniu przynajmniej jeden przypadek stosowania kar cielesnych wobec dzieci. Pozostałe 60,87% nie zna takich sytuacji w swoim otoczeniu.

---

[19] https://www.lexlege.pl/krio/art-96-1/

Wynik ten jest istotny diagnostycznie, ponieważ wskazuje, że problem fizycznego karania dzieci pozostaje obecny w świadomości części lokalnej społeczności, mimo iż nie jest deklarowany przez samych uczestników badania.

Funkcjonowanie dzieci w szkole i zachowania agresywne

Pierwsze pytanie tej części badania dotyczyło znajomości problemów występujących w środowisku szkolnym. Zdecydowana większość rodziców (86,96%) uważa, że ich dziecko nie ma problemów w szkole. Pozostałe 13,04% potwierdza występowanie takich trudności.

Rodzice zostali również zapytani o zachowania agresywne dzieci. 17,39% przyznało, że takie zachowania występują czasami, natomiast 47,83% określiło je jako rzadkie. Pozostałe 34,78% zadeklarowało, że ich dziecko nigdy nie zachowuje się agresywnie.

Oznacza to, że choć częste zachowania agresywne nie są zgłaszane, 65,22% rodziców dostrzega przynajmniej sporadyczne przejawy agresji u swoich dzieci. Nie oznacza to automatycznie występowania poważnego problemu, jednak wskazuje na zasadność działań rozwijających kompetencje emocjonalne, umiejętność rozwiązywania konfliktów i konstruktywnego radzenia sobie z napięciem.

Problemy związane z substancjami psychoaktywnymi

Dla wielu rodziców profilaktyka uzależnień to zajęcia, programy realizowane przez szkołę czy inne instytucje społeczne. Efekty tych oddziaływań w dużej mierze zależą jednak od tego, czy rodzic rozumie swoją rolę w zakresie zapobiegania uzależnieniom i to, że te działania powinny zacząć się dużo wcześniej zanim pojawią się ryzykowne dla dziecka sytuacje. Podstawą wszelkich działań profilaktycznych rodziców w zakresie używania środków psychoaktywnych jest budowanie dobrej relacji z dzieckiem. Otaczanie go odpowiednią opieką i troską, by czuło się bezpieczne, wartościowe, zmniejsza negatywne wpływy rówieśnicze oraz ryzyko potrzeby poprawy samopoczucia poprzez sięganie po alkohol czy narkotyki. Dobry kontakt z dzieckiem to wyzwanie dla rodzica nastolatka, dlatego warto korzystać z wszelkiej pomocy i wsparcia ze strony szkoły, innych ośrodków pomocy społecznej czy w razie sygnałów ostrzegawczych - specjalistów ds. uzależnień.[20]

Mając na uwadze powyższe, w trakcie ankietyzacji pojawiły się również pytania związane z użytkowaniem substancji psychoaktywnych przez dzieci i młodzież.

Pozytywnym jest, że wszyscy rodzice uczestniczący w badaniu jednogłośnie zadeklarowali, że ich dzieci nie paliły dotychczas papierosów, nigdy nie zdarzyło się im upojenie alkoholowe ani tez nie używali substancji psychoaktywnych takich jak narkotyki czy dopalacze. Należy jednak pamiętać, że są to deklaracje rodziców i mogą nie obejmować zachowań dzieci, o których opiekunowie nie mają wiedzy.

Większość rodziców porusza z dziećmi temat substancji psychoaktywnych, jednak częstotliwość takich rozmów jest zróżnicowana. 34,78% rozmawia na ten temat bardzo często, natomiast 52,17% robi to rzadko. Pozostałe 13,04% przyznało natomiast, że nigdy nie podejmuje takich rozmów z dzieckiem.

Ponad połowa rodziców wysoko ocenia swoją wiedzę na temat narkotyków. 56,52% uważa, że dokładnie wie, czym są narkotyki, jakie istnieją ich rodzaje i jakie są skutki ich używania. 39,13%) deklaruje wiedzę częściową, a tylko 1 osoba (4,35%) przyznała się do braku jakiejkolwiek wiedzy.

---

[20] https://remedium-psychologia.pl/uzywanie-substancji-psychoaktywnych-a-postawy-rodzicow_5ed.html

Nieco mniej korzystnie przedstawia się deklarowana umiejętność rozpoznania osoby znajdującej się pod wpływem narkotyków. 60,87% uważa, że potrafiłoby to zrobić, natomiast pozostałe 39,13% przyznało, że nie posiada takiej umiejętności.

W pytaniu dotyczącym tzw. e-narkotyków (i-dose, narkotyków dźwiękowych) wyniki są niemal równomiernie podzielone. 47,83% deklaruje znajomość tego pojęcia, natomiast pozostałe 52,17% przyznało się do braku wiedzy na temat tego rodzaju narkotyków.

65,22% badanych uważa, że na terenie szkoły nie istnieje zagrożenie narkotykami. Jedna osoba (4,35%) dostrzega takie zagrożenie, natomiast pozostałe 30,43% nie potrafi go ocenić.

Należy zwrócić uwagę, że 47,83% respondentów nie zna w swoim środowisku instytucji pomagającym osobom uzależnionym i ich rodzinom. Pozostałe 52,17% badanych rodziców przyznało, że posiada wiedzę na temat takich instytucji. Wynik ten wskazuje na potrzebę dalszego upowszechniania informacji o lokalnym systemie pomocy. Prawie połowa badanych może nie wiedzieć, gdzie zwrócić się w przypadku pojawienia się problemu uzależnienia w rodzinie.

Opinie rodziców dotyczące poziomu wsparcia psychologicznego w szkole są nieco zróżnicowane. 39,13% uważa, że szkoła zapewnia wystarczające wsparcie psychologiczne, natomiast 47,83% uważa je za niewystarczające. Pozostałe 13,04% nie ma zdania. Jest to jeden z istotniejszych wyników ankiety, szczególnie w kontekście danych dotyczących przemocy rówieśniczej, cyberprzemocy, zachowań agresywnych i problemów związanych z nowymi technologiami. Niemal połowa badanych rodziców dostrzega potrzebę zwiększenia dostępności lub zakresu wsparcia psychologicznego dla uczniów.

Oceny rodziców dotyczące oferty zajęć dodatkowych są podzielone. 39,13% uważa ją za wystarczającą, natomiast 47,83% jest przeciwnego zdania. Pozostałe 13,04% nie potrafi dokonać jednoznacznej oceny.

Korzystanie z komputera i urządzeń cyfrowych oraz zjawisko cyberprzemocy

Na początku tej części badania zapytano rodziców ile przeciętnie czasu dziennie spędza ich dziecko przed komputerem. 52,17% wskazuje, że ich dziecko spędza przed komputerem przeciętnie od 1 do 3 godzin dziennie. Kolejno 21,74% deklaruje czas od 3 do 5 godzin dziennie, 17,39% mniej niż godzinę, natomiast 8,70% wskazuje, że dziecko korzysta z komputera tylko w szkole. Żaden z rodziców nie zadeklarował czasu przekraczającego 5 godzin dziennie. Dane wskazują, że u większości dzieci czas spędzany przed komputerem jest umiarkowany, jednak ponad jedna piąta rodziców wskazuje na przedział 3-5 godzin dziennie. W kontekście wyników ankiet uczniowskich i nauczycielskich warto traktować korzystanie z urządzeń cyfrowych jako istotny obszar profilaktyki.

Znajomość samego pojęcia cyberprzemocy wśród rodziców jest wysoka. 91,30% deklaruje, że wie, na czym polega to zjawisko, natomiast pozostałe 8,70% przyznało się do braku wiedzy w tym zakresie.

Jednocześnie kontakt z cyberprzemocą w środowisku szkolnym okazuje się stosunkowo częsty. 4,35% wskazuje, że jego dziecko było lub jest ofiarą cyberprzemocy, natomiast aż 52,17% słyszało o przypadkach cyberprzemocy wobec kolegów lub koleżanek swojego dziecka. Pozostałe 43,48%) nie zna takich przypadków. Pozyskane wyniki wskazują na potrzebę utrzymania działań związanych z bezpieczeństwem cyfrowym, edukacją rodziców oraz reagowaniem na przemoc w Internecie.

Inne uzależnienia behawioralne

Wielu rodziców zadaje sobie pytanie, czy ich nastoletnie dzieci mogą uzależnić się od komputera lub innych czynności. Czy takie niepokojące zjawiska mogą zagrozić zdrowiu i bezpieczeństwu dzieci? Do niedawna uważano, że można się uzależnić tylko od substancji psychoaktywnych, a więc od alkoholu, tytoniu, leków i narkotyków. Okazuje się jednak, że w dobie nowoczesnych technologii informatycznych dorastające dzieci są coraz bardziej narażone na inne zagrożenia, które określa się jako uzależnienie od czynności lub uzależnienie behawioralne.

W przypadku uzależnień behawioralnych rodzice najczęściej dostrzegają problemy związane z korzystaniem z nowych technologii. 21,74% zauważa u swojego dziecka problem z nadmiernym korzystaniem z gier komputerowych. Taki sam odsetek wskazuje nałogowe korzystanie z telefonu komórkowego oraz nadmierne korzystanie z Internetu.

Problem nomofobii, czyli lęku związanego z brakiem kontaktu z telefonem, dostrzega 2 rodziców (8,70%). Nadmierne korzystanie z gier hazardowych wskazuje 1 osoba (4,35%), podobnie jak nadmierne wykorzystywanie przeglądarek internetowych. Żaden rodzic nie wskazał zaburzeń nastroju związanych z mediami społecznościowymi. Pojedyncze osoby wskazały również problemy związane z zakupoholizmem, niekontrolowanym objadaniem się, ortoreksją, zachowaniami autoagresywnymi oraz bigoreksją. Nie odnotowano wskazań dotyczących tanoreksji ani uzależnienia od związków wirtualnych.

Wyniki wskazują, że z perspektywy rodziców głównym obszarem uzależnień behawioralnych dzieci są telefon, Internet i gry komputerowe. Pozostałe zachowania występują w deklaracjach sporadycznie.

Poziom wiedzy rodziców dotyczącej uzależnień behawioralnych jest zróżnicowany. 8,70% ocenia ją bardzo dobrze, 47,83%- dobrze, a 21,74% dostatecznie. Jednocześnie 13,04% ocenia swoją wiedzę jako niedostateczną, a pozostałe 8,70% nie potrafi tego ocenić. Wynik ten wskazuje na zasadność prowadzenia działań edukacyjnych dla rodziców dotyczących rozpoznawania pierwszych symptomów uzależnień od telefonu, Internetu i gier.

CZĘŚĆ VII

Diagnoza zagrożeń w środowisku szkolnym. Analiza ankiet dla nauczycieli.

Cel badania

Kwestionariusz ankiety przeprowadzony wśród nauczycieli miał na celu rozpoznanie skali występowania zachowań ryzykownych wśród uczniów, identyfikację zagrożeń społecznych w środowisku szkolnym, ocenę poziomu przygotowania kadry pedagogicznej do reagowania na pojawiające się problemy m.in:

- problem przemocy i agresji w środowisku szkolnym oraz domowym;
- problem związany z używaniem przez dzieci i młodzież substancji psychoaktywnych.

Grupa badawcza

W badaniu wzięło udział 14 nauczycieli ze szkół z terenu Gminy Dąbrowice.

Problem przemocy i agresji w środowisku szkolnym i domowym

Uczestniczący w ankietyzacji nauczyciele szkół z terenu Gminy Dąbrowice potwierdzili występowanie aktów agresji i przemocy wśród uczniów, jednak jak stwierdziło 78,57% są to nieliczne przypadki. Jeden z nauczycieli (7,14%) przyznał, że wiele razy spotkał się z takimi sytuacjami, a pozostałe 14,28% nie miało zdania w tym zakresie.

Łącznie 85,71% nauczycieli zetknęło się z aktami agresji lub przemocy wśród uczniów, chociaż w zdecydowanej większości przypadków określano je jako incydentalne. Jest to jeden z bardziej jednoznacznych wyników badania i potwierdza potrzebę systematycznych działań dotyczących relacji rówieśniczych, rozwiązywania konfliktów, przeciwdziałania agresji oraz wzmacniania kompetencji społeczno- emocjonalnych.

Pozytywnym wynikiem jest fakt, że wszyscy uczestniczący w badaniu nauczyciele zadeklarowali, że wiedzą, jak postępować w sytuacji wystąpienia przemocy pomiędzy uczniami.

Ocena skali przemocy domowej jest dla nauczycieli wyraźnie trudniejsza. Połowa badanych, nie potrafi określić, czy w środowisku szkolnym są uczniowie mogący doświadczać przemocy domowej. Jednocześnie 21,43% wskazuje, że zauważa kilku takich uczniów, natomiast 7,14% uważa, że uczniów doświadczających przemocy domowej może być wielu. Łącznie zatem 28,57% respondentów dostrzega możliwość występowania tego problemu wśród uczniów. Pozostałe 21,43% uważa, że problem nie występuje w środowisku szkolnym. Wyniki wymagają ostrożnej interpretacji.

Przemoc domowa jest zjawiskiem szczególnie trudnym do rozpoznania z perspektywy szkoły, a połowa nauczycieli nie była w stanie jednoznacznie ocenić sytuacji. Jednocześnie fakt, że niemal co trzeci respondent zauważa uczniów, którzy mogą doświadczać przemocy w domu, wskazuje na potrzebę utrzymania wysokiej czujności pedagogicznej i współpracy szkoły z podmiotami odpowiedzialnymi za ochronę dzieci.

Potrzeby socjalne uczniów oraz problemy emocjonalno- psychiczne

W trakcie ankietyzacji pojawiły się również pytania dotyczące innych problemów, które mogą występować w środowisku szkolnym.

Szczególnie wyraźnym wynikiem badania jest opinia nauczycieli dotycząca potrzeb materialnych i socjalnych uczniów. 71,43%, uważa, że w szkole jest dużo uczniów potrzebujących wsparcia socjalnego. 14,29% jest przeciwnego zdania i tyle samo nie potrafi dokonać jednoznacznej oceny. Jest to istotny sygnał diagnostyczny, wskazujący, że w opinii kadry pedagogicznej trudności uczniów nie ograniczają się do zachowań ryzykownych, ale obejmują również sferę sytuacji materialnej i warunków społecznych rodzin. Obszar ten powinien być uwzględniany przy planowaniu lokalnego systemu wsparcia dzieci i rodzin.

Nauczyciele dostrzegają również niepokojące zachowania uczniów, które mogą sugerować m.in. problemy depresyjne lub problemy z uzależnieniem, w tym od telefonów komórkowych. 42,86% wskazało, że obserwuje takie zachowania. 21,43% nie dostrzega takich problemów w środowisku szkolnym, a pozostałe 35,71% nie potrafiło jednoznacznie odpowiedzieć. Wynik ten wskazuje, że problemy emocjonalne i zachowania mogące wiązać się z uzależnieniami są zauważalne dla znaczącej części kadry pedagogicznej. Jednocześnie stosunkowo duża grupa nauczycieli nie jest w stanie jednoznacznie rozpoznać tego rodzaju zjawisk, co może uzasadniać dalsze rozwijanie kompetencji w zakresie wczesnego rozpoznawania trudności psychicznych i behawioralnych.

Problemy związane z substancjami psychoaktywnymi oraz uzależnieniami behawioralnymi

Problem używania środków psychoaktywnych przez uczniów został także poruszony w badaniu ankietowym skierowanym do nauczycieli ze szkół podstawowych z terenu Gminy Dąbrowice. Z odpowiedzi badanych wynika, iż znane są im przypadki korzystania przez uczniów z wskazanych substancji psychoaktywnych. Spośród analizowanych zachowań związanych z używaniem substancji lub produktów potencjalnie szkodliwych nauczyciele relatywnie często dostrzegają problem spożywania przez uczniów napojów energetyzujących.

Tabela 18. Czy według Pani/Pana są w szkole uczniowie, którzy mieli już kontakt z wskazanymi substancjami psychoaktywnymi?

Wyszczególnienie	Napoje energetyzujące	Alkohol	Papierosy	Narkotyki
Wielu uczniów miało kontakt z tym rodzajem substancji	7,14%	0%	7,14%	0%
Jest kilku uczniów, którzy mieli kontakt	50,00%	28,57%	21,43%	0%
W naszej szkole nie ma takich uczniów	42,86%	71,43%	71,43%	100%

Gdy zapytano nauczycieli o dostępność środków psychoaktywnych, większość nie potrafiła dokonać jednoznacznej oceny, zaznaczając odpowiedź „nie mam zdania" (71,43%). Pozostali respondenci przyznali, że dostępność zarówno do alkoholu jak i narkotyków jest trudna. Tak wysoki udział odpowiedzi „nie mam zdania" wskazuje przede wszystkim na ograniczoną możliwość oceny dostępności alkoholu i narkotyków poza środowiskiem szkolnym. Nie powinien być zatem interpretowany jako potwierdzenie ani łatwego, ani utrudnionego dostępu młodzieży do alkoholu.

Zapytano również nauczycieli, czy wiedzą co to są e- narkotyki (i-dose, narkotyki dźwiękowe). 85,71% zadeklarowało, że wie, czym są tego rodzaju narkotyki. Natomiast pozostałe 14,29% przyznało się do braku wiedzy w tym zakresie.

Nauczyciele wysoko oceniają swoją wiedzę dotyczącą rozpoznawania objawów odurzenia alkoholem lub narkotykami. 57,14% określa swój poziom wiedzy jako bardzo dobry, 14,29% jako dobry, 7,14% jako raczej dobry, a 21,43% jako wystarczający. Nikt nie ocenił swojej wiedzy jako niewystarczającej.

Oznacza to, że wszyscy nauczyciele postrzegają swoje kompetencje w tym obszarze przynajmniej jako wystarczające, a zdecydowana większość ocenia je jeszcze wyżej.

Pozytywnie oceniono również przygotowanie kadry do udzielania pomocy uczniom podejmującym zachowania ryzykowne. 57,14% uważa, że pedagodzy są do tego przygotowani, a 21,43% wskazuje odpowiedź „raczej tak". Tym samym 78,57% badanych pozytywnie ocenia kompetencje nauczycieli w tym zakresie. 7,14% udzieliło odpowiedzi negatywnej, a pozostałe 14,29% nie potrafiło dokonać oceny.

Zapytano również nauczycieli, czy wśród zachowań uczniów dostrzegają problemy związane z uzależnieniami behawioralnymi. Z otrzymanych odpowiedzi wynika, że wśród zachowań uczniów można zaobserwować wiele problemów związanych z uzależnieniami od różnych czynności. Najczęściej zauważalnymi są: nałogowe korzystanie z telefonu komórkowego, nadmierne korzystanie z gier komputerowych, nadmierne korzystanie z Internetu oraz nomofobia. Pozostałe dane przedstawia poniższa tabela.

Tabela 19. Czy wśród zachowań uczniów dostrzega Pani/Pan problemy związane z uzależnieniami behawioralnymi?

Czy wśród zachowań uczniów obserwuje Pan/i problem z:	**TAK**
nałogowym korzystaniem z telefonu komórkowego (fonoholizm)	57,14%
strachem związanym z brakiem kontaktu z telefonem komórkowym (nomofobia)	35,71%
zaburzenia nastroju związane z użytkowaniem serwisów społecznościowych (depresja facebookowa)	28,57%
nadmiernym wykorzystywaniem przeglądarek internetowych (Efekt Google'a)	28,57%
nadmiernym korzystaniem z Internetu (siecioholizm)	35,71%
nadmiernym korzystaniem z gier komputerowych	42,86%
Nadmiernym korzystaniem z gier hazardowych	7,14%
zachowaniami autoagresywnymi (samookaleczenia)	7,14%

Nauczyciele wysoko oceniają własny poziom wiedzy o uzależnieniach behawioralnych. 42,86% określa go jako bardzo dobry, kolejno 42,86% jako dobry, a 14,29% jako dostateczny. Nikt nie ocenił swojej wiedzy jako niedostatecznej. Pomimo wysokiej samooceny wiedzy, większość kadry jest zainteresowana dalszym jej rozwijaniem. 57,14% badanych chciałoby uczestniczyć w szkoleniach poświęconych uzależnieniom behawioralnym.

CZĘŚĆ VIII

Podsumowanie- diagnoza i profilaktyka zagrożeń społecznych

Przeprowadzone badania ankietowe pozwoliły spojrzeć na najważniejsze problemy społeczne z perspektywy różnych grup tworzących lokalną społeczność- dorosłych mieszkańców, dzieci i młodzieży, rodziców oraz nauczycieli. Zestawienie tych opinii umożliwia nie tylko identyfikację zjawisk problemowych, ale również wskazanie obszarów, w których oceny poszczególnych grup są zbieżne albo się różnią.

Przemoc domowa

Główne wyniki badania

Wyniki badań wskazują, że przemoc domowa jest obecna w świadomości i doświadczeniu części mieszkańców. Blisko jedna trzecia badanych dorosłych zna co najmniej jedną rodzinę, w której, w ich opinii występuje przemoc domowa, natomiast 5,77% respondentów zadeklarowało osobiste doświadczenie przemocy. Jednocześnie aż 84,62% mieszkańców nie zna działających na terenie gminy instytucji pomagających osobom doznającym przemocy.

Wiedza dotycząca różnych form przemocy również nie jest pełna. Mieszkańcy najczęściej utożsamiają przemoc z wyzwiskami, poniżaniem, krzykiem oraz przemocą fizyczną, rzadziej natomiast wskazują przemoc ekonomiczną, zaniedbanie czy przemoc seksualną. Zdecydowana większość sprzeciwia się karom cielesnym wobec dzieci, jednak 7,69% badanych dopuszcza możliwość karania własnego dziecka w dowolny sposób, a 11,54% nie ma w tej kwestii jednoznacznego zdania.

Z perspektywy rodziców sytuacja wygląda korzystniej- wszyscy badani zadeklarowali, że nigdy nie uderzyli swojego dziecka, a 86,96% uważa, że rodzice nie mają prawa stosować kar cielesnych wobec dzieci. Jednocześnie niemal 40,00% rodziców zna przynajmniej jedną rodzinę, w której stosowane są kary cielesne.

Również nauczyciele dostrzegają możliwość występowania przemocy domowej wśród uczniów. Łącznie 28,57% badanych zauważa uczniów, którzy mogą jej doświadczać, przy czym aż połowa nauczycieli nie potrafiła jednoznacznie ocenić sytuacji.

Szczególnego znaczenia nabierają w tym kontekście odpowiedzi samych uczniów. W aktualnym badaniu klas siódmych i ósmych, 12,50% uczniów zadeklarowało brak poczucia bezpieczeństwa w domu, a 37,50% nie potrafiło jednoznacznie odpowiedzieć, czy rodzice mają prawo uderzyć dziecko. Wśród uczniów klas piątych i szóstych brak poczucia bezpieczeństwa w domu zadeklarowało 16,67% badanych.

Zebrane wyniki wskazują, że przemoc domowa jest problemem, który może pozostawać częściowo ukryty. Szczególnie istotnym deficytem jest niska znajomość lokalnych możliwości uzyskania pomocy.

Wnioski

- Przemoc domowa stanowi realny, choć częściowo ukryty problem społeczny.
- W środowisku lokalnym nadal funkcjonują postawy akceptujące kary cielesne jako metodę wychowawczą.
- Istnieją trudności w identyfikacji przypadków przemocy domowej.
- Niewystarczająca jest wiedza mieszkańców dotycząca instytucji i form pomocy.
- Konieczne jest dalsze wzmacnianie kompetencji wychowawczych rodziców oraz edukacji dzieci i młodzieży.

Rekomendacje

- Zwiększenie dostępności informacji o miejscach i instytucjach udzielających pomocy;
- Prowadzenie edukacji dotyczącej różnych form przemocy, w tym psychicznej, ekonomicznej i seksualnej;
- Wzmacnianie kompetencji wychowawczych rodziców i promowanie metod wychowawczych bez użycia przemocy;
- Rozwijanie współpracy szkół, pomocy społecznej, Policji, ochrony zdrowia i zespołu interdyscyplinarnego.

Przemoc rówieśnicza

Główne wyniki badania

Przemoc rówieśnicza należy do wyraźniej zaznaczających się problemów w badaniach uczniowskich. W klasach piątych i szóstych 33,33% uczniów deklarowało, że było ofiarą jakiegoś rodzaju przemocy, a taki sam odsetek wskazał, że w szkole są uczniowie, których się boją. Jednocześnie większość badanych ogólnie oceniała szkołę jako bezpieczną. Wśród uczniów klas siódmych i ósmych doświadczenie przemocy zadeklarowało 25,00% uczniów, a 12,50% wskazało, że boi się określonych uczniów w szkole. Ponadto jedna czwarta respondentów potwierdziła, że obserwuje zachowania przemocowe w szkole co najmniej kilka razy w miesiącu.

Analiza konkretnych form przemocy pokazuje, że szczególnie widoczne są wyzywanie, przezywanie, poniżanie, ośmieszanie, używanie wulgaryzmów, hejt oraz agresywna komunikacja elektroniczna.

Obserwacje nauczycieli również potwierdzają obecność problemu. 85,71% badanych nauczycieli zetknęło się z aktami agresji lub przemocy wśród uczniów, choć zdecydowana większość określała je jako nieliczne przypadki. Korzystnym wynikiem jest to, że wszyscy nauczyciele deklarują znajomość sposobu postępowania w sytuacji przemocy pomiędzy uczniami.

Rodzice także zauważają zachowania agresywne u dzieci. 17,39% wskazuje, że występują one czasami, a 47,83%, że zdarzają się rzadko. Nie odnotowano deklaracji częstej agresji.

Uzyskane wyniki wskazują, że problem przemocy rówieśniczej nie powinien być rozpatrywany jedynie w kategoriach poważnych incydentów fizycznych. Szczególnego znaczenia nabierają codzienne zachowania relacyjne i werbalne, które mogą prowadzić do pogorszenia samopoczucia, izolacji i utraty poczucia bezpieczeństwa.

Wnioski

- Przemoc rówieśnicza pozostaje zauważalnym problemem środowiska szkolnego.
- Najczęściej występującymi formami przemocy jest przemoc słowna i psychiczna.
- Istotne znaczenie ma wzmacnianie kompetencji społecznych i emocjonalnych dzieci i młodzieży.
- Konieczne jest dalsze rozwijanie działań profilaktycznych i integracyjnych.

Rekomendacje

- Kontynuowanie programów przeciwdziałania przemocy i agresji w szkołach.
- Organizowanie warsztatów rozwijających umiejętności rozwiązywania konfliktów, komunikacji i empatii.
- Wzmocnienie współpracy szkoły z instytucjami pomocowymi.
- Edukacja uczniów w zakresie reagowania na przemoc i szukania pomocy, wzmacnianie znajomości szkolnych procedur i miejsc, w których można uzyskać pomoc.

Uzależnienia i zachowania ryzykowne

Główne wyniki badania

Większość mieszkańców uważa, że problem alkoholizmu na terenie gminy występuje sporadycznie lub w ograniczonej skali- 66,04% respondentów wskazuje, że są to nieliczne przypadki. Jednocześnie 7,55% postrzega go jako bardzo powszechny, a 9,43% jako zauważalny. Ważnym problemem jest niska znajomość lokalnego systemu wsparcia gdyż 84,62% mieszkańców nie zna instytucji pomagających osobom uzależnionym.

Wśród uczniów nie stwierdzono szerokiej skali deklarowanego używania substancji, jednak pojawiają się sygnały świadczące o potrzebie utrzymania profilaktyki. Wśród uczniów klas piątych i szóstych 16,67% deklarowało wcześniejsze spożycie alkoholu, a taki sam odsetek miał kontakt z napojami energetyzującymi. Ponadto 16,67% deklarowało, że ktoś namawiał ich do spróbowania narkotyków. W klasach siódmych i ósmych wszyscy badani zdeklarowali, że nigdy nie palili papierosów ani nie używali narkotyków czy dopalaczy. W przypadku alkoholu 87,50% nigdy go nie piło, natomiast 12,50% wskazało jednorazowe doświadczenie w wieku 14 lat. Jednocześnie 25,00% uczniów było namawianych do wypicia alkoholu, a 62,50% zna osoby poniżej 18 roku życia, które piją.

Na uwagę zasługują także napoje energetyzujące. W grupie uczniów klas siódmych i ósmych 25,00% uczniów deklaruje ich spożywanie, w tym 12,50% codziennie. Ponadto tylko 37,50% jednoznacznie uważa je za szkodliwe dla organizmu.

Nauczyciele również stosunkowo często dostrzegają ten problem- ponad połowa zauważa przynajmniej pojedynczych uczniów pijących energetyki.

Nauczyciele nie obserwują kontaktu uczniów z narkotykami, natomiast 28,57% uważa, że kilku uczniów miało już kontakt z alkoholem, a 28,57% dostrzega palenie papierosów przez część uczniów.

Rodzice deklarują, że ich dzieci nie palą, nie doświadczyły upojenia alkoholowego i nie używały narkotyków ani dopalaczy. Wyniki uczniów pokazują jednak, że profilaktyka powinna obejmować nie tylko regularne używanie substancji, ale również pierwsze eksperymenty, presję rówieśniczą i dostępność substancji w otoczeniu.

Wnioski

- Uzależnienia są postrzegane jako jeden z zauważalnych problemów społecznych.
- Zachowania ryzykowne występują wśród części dzieci i młodzieży.
- Najbardziej rozpowszechnionym problemem pozostaje spożywanie napojów energetycznych.

- Istotnym czynnikiem ryzyka jest presja rówieśnicza i społeczna akceptacja części używek.
- Konieczne jest dalsze prowadzenie działań profilaktycznych i edukacyjnych.

Rekomendacje

- Kontynuowanie profilaktyki uzależnień skierowanej do dzieci, młodzieży i rodziców.
- Organizowanie warsztatów wzmacniających asertywność i radzenie sobie z presją rówieśniczą.
- Zwiększanie wiedzy o konsekwencjach zdrowotnych i społecznych używania substancji psychoaktywnych.
- Upowszechnianie informacji o dostępnych formach pomocy terapeutycznej i profilaktycznej.
- Wspieranie działań promujących zdrowy styl życia i aktywność społeczną.

Uzależnienia behawioralne i nowe zagrożenia

Główne wyniki

Wyniki wszystkich grup wskazują, że problematyczne korzystanie z nowych technologii należy do ważniejszych współczesnych obszarów ryzyka. Wśród dorosłych mieszkańców 34,00% dostrzega u siebie problem nadmiernego korzystania z telefonu, 32,00% z Internetu, a 24,00% z gier komputerowych. Dodatkowo 30,00% wskazuje na problem pracoholizmu.

Podobne zjawiska dostrzegają rodzice. Po 21,74% rodziców uważa, że ich dziecko ma problem z nadmiernym korzystaniem z gier komputerowych, telefonu oraz Internetu. 8,70% zauważa objawy lęku związanego z brakiem dostępu do telefonu.

Jeszcze wyraźniej problem dostrzegają nauczyciele: 57,14% obserwuje nałogowe korzystanie przez uczniów z telefonu, 42,86% nadmierne korzystanie z gier komputerowych, 35,71% nadmierne korzystanie z Internetu i tyle samo objawy nomofobii. 28,57% wskazuje również na zaburzenia nastroju związane z użytkowaniem mediów społecznościowych.

Uczniowie najczęściej dostrzegali u siebie problem nadmiernego korzystania z telefonu, Internetu lub gier komputerowych.

Pozyskane wyniki badań mogą świadczyć również o tym, że młodzież może mieć ograniczoną zdolność rozpoznawania momentu, w którym intensywne korzystanie z technologii zaczyna mieć charakter problemowy.

W obszarze nowych zagrożeń występuje również różnica w poziomie wiedzy dorosłych - określenie „e-narkotyki" zna 85,71% nauczycieli, ale tylko 47,83% rodziców.

Wnioski

- Technologie cyfrowe odgrywają bardzo dużą rolę w codziennym funkcjonowaniu dzieci i młodzieży
- Uzależnienia behawioralne stanowią narastający problem społeczny dotyczący dzieci i młodzieży.
- Najbardziej rozpowszechnione jest nadmierne korzystanie z telefonu, Internetu i mediów społecznościowych.
- Problem nadmiernego korzystania z nowych technologii dostrzegają zarówno rodzice, nauczyciele, jak i mieszkańcy.
- Nadmierna aktywność cyfrowa może negatywnie wpływać na relacje społeczne, zdrowie psychiczne oraz funkcjonowanie szkolne uczniów.
- Konieczne jest rozwijanie działań profilaktycznych dotyczących higieny cyfrowej oraz bezpiecznego korzystania z Internetu.

Rekomendacje

- Prowadzenie działań edukacyjnych dotyczących higieny cyfrowej i uzależnień behawioralnych.
- Organizowanie warsztatów dla dzieci, młodzieży i rodziców dotyczących bezpiecznego korzystania z nowych technologii.
- Promowanie alternatywnych form spędzania czasu wolnego oraz aktywności fizycznej i społecznej.
- Organizowanie szkoleń dla nauczycieli i rodziców dotyczących nowych form uzależnień.

Cyberprzemoc i bezpieczeństwo w sieci

Główne wyniki

Zagrożenia internetowe są widoczne zarówno w badaniach dorosłych, jak i młodzieży. 34,00% mieszkańców zna przynajmniej jedną osobę, która padła ofiarą przestępstwa internetowego, np. włamania na konto, oszustwa, wyłudzenia lub zniesławienia.

Wśród uczniów znajomość samego pojęcia cyberprzemocy jest stosunkowo wysoka, natomiast niższy jest poziom wiedzy o tym, gdzie szukać pomocy. W klasach piątych i szóstych 83,33% uczniów nie zna organizacji ani serwisów udzielających pomocy w sytuacji cyberprzemocy. W starszych klasach do braku wiedzy w tym zakresie przyznała się połowa ankietowanych.

Wielu uczniów potwierdziło osobiste doświadczenia związane z cyberprzemocą, deklarując, że wykonano im wbrew ich woli zdjęcie lub film. Takie sytuacje potwierdziło 33,33% uczniów młodszych i 25,00% starszych.

Do bycia sprawcą oczerniania lub szantażowania innej osoby przy użyciu urządzeń elektronicznych przyznało się 16,67% w grupie uczniów młodszych i 12,50% uczniów starszych.

Problem jest również zauważalny dla rodziców. 52,17% słyszało o cyberprzemocy wobec kolegi lub koleżanki swojego dziecka, a 4,35% wskazało, że ofiarą było ich własne dziecko.

Pozyskane w trakcie badań dane wskazują, że podstawowa świadomość pojęcia cyberprzemocy jest dość wysoka, natomiast słabszym ogniwem pozostaje praktyczna wiedza o reagowaniu, zgłaszaniu i uzyskiwaniu specjalistycznej pomocy.

Wnioski

- Cyberprzemoc stanowi istotne zagrożenie dla dzieci i młodzieży.
- Wysoka świadomość pojęcia cyberprzemocy nie zawsze przekłada się na bezpieczne zachowania w sieci.
- Problem naruszania prywatności i agresji elektronicznej jest zauważalny w środowisku lokalnym.
- Dzieci i młodzież nie zawsze wiedzą, gdzie szukać pomocy w sytuacji zagrożenia.
- Konieczne jest dalsze rozwijanie kompetencji cyfrowych i społecznych dzieci, młodzieży oraz rodziców.

Rekomendacje

- Edukacja dotycząca bezpieczeństwa w sieci, ochrony prywatności, danych osobowych i wizerunku.
- Wzmacnianie kompetencji uczniów w zakresie sposobów zgłaszania cyberprzemocy i informacja o dostępnych formach pomocy.
- Prowadzenie działań edukacyjnych dla dorosłych w zakresie oszustw i wyłudzeń internetowych.

Relacje rodzinne i funkcjonowanie dzieci i młodzieży

Główne wyniki badania

Relacje rodzinne stanowią jeden z wyraźniejszych zasobów ochronnych ujawnionych w badaniu. 86,96% rodziców ocenia swój kontakt z dzieckiem jako bardzo dobry i uważa, że dziecko widzi w nich wsparcie, a pozostali określają wzajemne relacje jako zasadniczo dobre. Najczęstszą reakcją na niewłaściwe zachowanie dziecka jest rozmowa i perswazja. Wszyscy rodzice deklarują, że dzieci dzielą się z nimi swoimi problemami.

Podobny obraz relacji rodzinnych pojawia się w odpowiedziach młodzieży. Zdecydowana większość uczniów, niezależnie od grupy wiekowej deklaruje pełne zaufanie do swoich rodziców.

Jednocześnie w funkcjonowaniu dzieci i rodzin widoczne są potrzeby wykraczające poza same relacje emocjonalne. 71,43% nauczycieli uważa, że w szkołach jest dużo uczniów potrzebujących wsparcia socjalnego.

Dorośli mieszkańcy jako najczęściej dostrzegany negatywny problem dzieci i młodzieży wskazali bezproduktywne spędzanie czasu wolnego.

Ważna jest również różnica pomiędzy oceną rodziców i nauczycieli dotyczącą oferty szkoły. 47,83% rodziców uważa, że oferta zajęć dodatkowych nie jest wystarczająca, podczas gdy 78,57% nauczycieli wyraziło zdanie przeciwne. Różnica ta wskazuje, że samo istnienie oferty nie musi oznaczać, że jest ona postrzegana przez rodziny jako odpowiednio szeroka, dostępna lub dopasowana do potrzeb młodzieży.

Wnioski

- Relacje rodzinne badanych dzieci i młodzieży są w większości pozytywne i stabilne.
- Większość rodzin funkcjonuje prawidłowo i zapewnia dzieciom wsparcie emocjonalne
- Rodzina pełni kluczową rolę wspierającą w życiu dzieci i młodzieży.

- Część dzieci i młodzieży doświadcza trudności wychowawczych oraz problemów społecznych.
- Mieszkańcy dostrzegają problem bezproduktywnego spędzania czasu wolnego przez młodzież.

Rekomendacje

- Wzmacnianie istniejącego potencjału rodzin poprzez warsztaty kompetencji rodzicielskich.
- Organizowanie warsztatów rozwijających komunikację rodzic- dziecko.
- Wspieranie rodziców w zakresie kompetencji wychowawczych i emocjonalnych.
- Rozwijanie dostępnej oferty zajęć sportowych, kulturalnych, edukacyjnych i integracyjnych.
- Organizowanie alternatywnych form spędzania czasu wolnego dla dzieci i młodzieży.
- Wspieranie rodzin znajdujących się w trudniejszej sytuacji socjalnej.
- Wzmacnianie systemu wsparcia psychologicznego i pedagogicznego dla rodzin.

Pozostałe problemy dzieci i młodzieży

Główne wyniki

42,86% nauczycieli obserwuje wśród uczniów niepokojące zachowania, które ich zdaniem mogą sugerować problemy depresyjne lub problemy z uzależnieniem, a kolejne 35,71% nie potrafi jednoznacznie ocenić sytuacji. Ponadto 7,14% nauczycieli wskazało występowanie zachowań autoagresywnych, w tym samookaleczeń.

Do czynników mogących niekorzystnie wpływać na dobrostan uczniów należą również zdiagnozowane wcześniej doświadczenia przemocy rówieśniczej, cyberprzemocy, brak poczucia bezpieczeństwa w domu u części uczniów, nadmierne korzystanie z nowych technologii oraz potrzeby socjalne niektórych rodzin.

Wnioski

- Zdrowie psychiczne dzieci i młodzieży wymaga stałego monitorowania i wsparcia.
- Nowe technologie mają istotny wpływ na dobrostan psychiczny dzieci i młodzieży
- Problemy emocjonalne często współwystępują z trudnościami społecznymi i relacyjnymi.
- Istnieje potrzeba wzmacniania kompetencji emocjonalnych dzieci i młodzieży.
- Konieczne jest rozwijanie lokalnego systemu wsparcia psychologicznego i profilaktyki zdrowia psychicznego.

Rekomendacje

- Zwiększenie dostępności pomocy psychologicznej i pedagogicznej dla dzieci i młodzieży
- Realizacja programów rozwijających umiejętność radzenia sobie ze stresem, emocjami i trudnymi sytuacjami.
- Edukacja rodziców oraz nauczycieli w zakresie rozpoznawania kryzysu psychicznego, autoagresji, wycofania u dzieci i młodzieży.

PODSUMOWANIE

Reasumując, całościowa analiza badań pokazuje, że lokalna profilaktyka powinna mieć charakter zintegrowany, ponieważ poszczególne zagrożenia wzajemnie się przenikają. Przemoc rówieśnicza może wpływać na kondycję psychiczną ucznia, nadmierna aktywność internetowa zwiększa ekspozycję na cyberprzemoc, trudności rodzinne i socjalne mogą sprzyjać zachowaniom ryzykownym, a brak wiedzy o miejscach pomocy ogranicza możliwość wczesnej interwencji.

Jednocześnie diagnoza ujawnia istotne zasoby ochronne. Większość uczniów deklaruje dobre relacje z rodzicami i poczucie bezpieczeństwa w domu, nauczyciele deklarują znajomość procedur reagowania na przemoc, a rodzice w większości stosują rozmowę zamiast przemocy jako sposób reagowania na trudne zachowanie. Warto opierać dalszą profilaktykę właśnie na tych zasobach.

Wyniki przeprowadzonej diagnozy wskazują na potrzebę dalszego rozwijania i wzmacniania lokalnego systemu profilaktyki oraz wsparcia społecznego. Szczególnej uwagi wymagają działania ukierunkowane na przeciwdziałanie przemocy, profilaktykę uzależnień od substancji oraz uzależnień behawioralnych, ochronę zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży, wzmacnianie kompetencji wychowawczych rodziców, rozwijanie edukacji cyfrowej i bezpieczeństwa w sieci, a także poszerzanie oferty aktywnego, wartościowego i konstruktywnego spędzania czasu wolnego.

Istotnym elementem skutecznej profilaktyki jest również dalsze wzmacnianie współpracy pomiędzy szkołami, rodzinami, instytucjami pomocowymi, służbami społecznymi oraz innymi podmiotami działającymi na rzecz dzieci, młodzieży i rodzin. Ograniczanie zagrożeń społecznych wymaga bowiem podejścia kompleksowego, systematycznego i długofalowego, opartego na współdziałaniu różnych instytucji oraz aktywnym zaangażowaniu całej społeczności lokalnej.

Warto również traktować przedstawioną diagnozę jako punkt wyjścia do regularnego monitorowania zmian. Powtarzanie części badań w kolejnych latach, przy możliwie większej liczbie respondentów, pozwoli ocenić, czy podejmowane działania przynoszą oczekiwane rezultaty oraz czy pojawiają się nowe obszary zagrożeń.

BIBLIOGRAFIA

Spis publikacji

1. CBOS, *Młodzież 2025*, Warszawa 2026
2. Dudzik. I , Bielecka .E., *Przejawy przemocy domowej w Polsce*
3. Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej, Warszawa 2024, *Raport „Oszacowanie rozpowszechnienia oraz identyfikacja czynników ryzyka i czynników chroniących hazardu i innych uzależnień behawioralnych- edycja 2023/24*
4. Narodowe Centrum Edukacji Żywieniowej - *Napoje energetyzujące*
5. *Raport o stanie Gminy Dąbrowice za rok 2025*
6. *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2015 r. w sprawie zakresu i form prowadzenia w szkołach i placówkach systemu oświaty działalności wychowawczej, edukacyjnej, informacyjnej i profilaktycznej w celu przeciwdziałania narkomanii, Dz.U. 2015 poz. 1249*
7. Sierosławski J., Sierosławska. U, *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2024 r.*

Źródła internetowe:

https://bdl.stat.gov.pl

https://bip.dabrowice.pl

https://cbt.pl

https://gopsdabrowice.naszops.pl/pomoc-spoleczna

https://www.gov.pl/web

https://kcpu.gov.pl

https://ncez.pzh.gov.pl

https://remedium-psychologia.pl

https://www.uw.edu.pl

Spis wykresów

Wykres 1. Podział mieszkańców na płeć – statystyki GUS na koniec 2024 roku 10
Wykres 2. Palenie papierosów wśród uczniów szkół podstawowych w porównaniu do badania ESPAD 2024 57
Wykres 3. Spożywanie napojów alkoholowych wśród uczniów szkół podstawowych w zestawieniu z wynikami badania ESPAD 2024 58
Wykres 4. Spożywanie napojów alkoholowych wśród uczniów w ostatnim czasie 59
Wykres 5. Czy kiedykolwiek zdarzyło Ci się upić napojem alkoholowym? 59
Wykres 6. Używanie dopalaczy w zestawieniu z wynikami badania ESPAD 2024 60
Wykres 7. Uczestnictwo uczniów w grach hazardowych w zestawieniu z wynikami ESPAD 2024 61

Spis tabel

Tabela 1. Pomoc społeczna 14
Tabela 2. Rodzaje pomocy udzielanej przez OPS 15
Tabela 3. Struktura odbiorców pomocy społecznej 15
Tabela 4. Procedura „Niebieskie Karty" 18
Tabela 5. Liczba zdarzeń związanych z przemocą domową 18
Tabela 6. Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego 19
Tabela 7. Stosowanie procedury „Niebieskie Karty" przez uprawnione podmioty 19
Tabela 8. Liczba rodzin, w których stwierdzono występowanie przemocy domowej 21
Tabela 9. Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych 2023-2025 22
Tabela 10. Działalność Punktu Konsultacyjnego 2023-2025 23
Tabela 11. Liczba interwencji związanych z nadużywaniem alkoholu 24
Tabela 12. Przestępstwa na terenie Gminy Dąbrowice 24
Tabela 13. Interwencje związane z przemocą domową 26
Tabela 14. Ocena ważności problemów społecznych na terenie Gminy Dąbrowice 28
Tabela 15. Czy znasz przypadki stosowania poszczególnych form przemocy? 40
Tabela 16. Czy znasz przypadki stosowania poszczególnych form przemocy? 47
Tabela 17. Picie poszczególnych napojów alkoholowych w ostatnim czasie 60
Tabela 18. Czy według Pani/Pana są w szkole uczniowie, którzy mieli już kontakt z wskazanymi substancjami psychoaktywnymi? 71
Tabela 19. Czy wśród zachowań uczniów dostrzega Pani/Pan problemy związane z uzależnieniami behawioralnymi? 72